

Regional analyse Lister 2017

Næringsutvikling, befolkningsutvikling, attraktivitet
og scenarier

KNUT VAREIDE

TF-rapport nr. 413

2017

Tittel: Regional analyse for Lister 2017
Undertittel: Næringsutvikling, befolkningsutvikling, attraktivitet og scenarier
TF-rapport nr: 413
Forfatter(e): Knut Vareide
Dato: 12. januar 2018
ISBN: 978-82-336-0092-1
ISSN: 1501-9918
Pris: 200,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforsking.no)
Framsidedfoto: Osman Rana fra Unsplash
Prosjekt: Regionale analyser 2017
Prosjektnr.: 20170120
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver: Listerrådet

Spørsmål om denne rapporten kan rettes til:

Telemarksforsking
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforsking.no

Resymé:

Rapporten beskriver og analyserer utviklingen i Lister med hensyn til arbeids- nærings- og befolkningsutvikling. Telemarksforskings attraktivitetsmodell er brukt for å måle attraktivitet for bosetting og næringsliv, og for å lage scenarier for framtidig utvikling i befolkning og antall arbeidsplasser.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand. oecon.) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforsking siden 1996.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie regionale rapporter som Telemarksforskning har utarbeidet for kommuner, regioner og fylker i Norge i 2017. Rapportene gir en beskrivelse av utviklingen på stedet med hensyn til arbeids-, nærings- og befolkningsutvikling. Ambisjonen med rapportene er imidlertid større enn bare å beskrive utviklingen. Vi ønsker også å analysere utviklingen for å avdekke drivkreftene som står bak og vise hvordan ulike forhold i samfunnsutviklingen henger sammen. Telemarksforskning har gjennom mange år utviklet en helhetlig modell, attraktivitetsmodellen, for å forstå og analysere samfunnsutviklingen på regionalt nivå. Attraktivitetsmodellen skiller ut strukturelle forhold som ikke kan påvirkes lokalt, men som likevel påvirker utviklingen. Noen steder greier å skape mer vekst enn de strukturelle forholdene tilsier. Det å skape ekstra vekst er et tegn på at stedet har vært attraktivt. Gjennom å bruke attraktivitetsmodellen kan vi måle om stedene har vært attraktive for næringsliv og bosetting.

Modellen gir også grunnlag for å lage scenarier for framtidig utvikling på steder når det gjelder antall arbeidsplasser og befolkning. I løpet av det siste året er scenariomodellen videreutviklet slik at scenariene også viser utviklingen i antall innbyggere på ulike alderstrinn.

For å utvikle gode modeller for regional utvikling er det svært viktig å teste ut modellen gjennom å utarbeide lokale og regionale analyser som det er gjort i denne rapporten. Gjennom å anvende modellen gjennom mange slike rapporter for kommuner, regioner og fylker får vi testet ut modellen i nær dialog med dem som driver med regional utvikling i praksis.

Bø, 1. november 2017

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	6
Rapportens oppbygging	7
1. Arbeidsplasser	9
1.1 Hovedtrekk i utviklingen i Norge	9
1.2 Strukturell utvikling i Norge	9
1.3 Arbeidsplassutvikling i Lister.....	10
1.4 Den relative arbeidsplassutviklingen	10
1.5 Arbeidsplassutvikling i bransjer og sektorer	11
1.6 Næringsstruktur	12
1.7 Drivkrefter for næringsvekst.....	13
1.8 Næringsattraktivitet	14
1.9 Næringsattraktivitet utvikling	15
1.10 Næringsattraktivitet for ulike næringstyper	16
1.11 Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon.....	17
1.11.1 Inn og utpendling	17
1.11.2 Arbeidsmarkedsintegrasjon	17
1.11.3 Utpendling.....	18
1.11.4 Innpending	18
1.11.5 Intern arbeidsmarkedsintegrasjon	19
2. Befolkningsutvikling	20
2.1 Utviklingen i Norge	20
2.2 Utviklingen i Lister.....	21
2.3 Befolkningsutviklingen dekomponert	22
2.4 Drivkrefter for flytting.....	23
2.5 Bostedsattraktivitet.....	24
2.6 Bostedsattraktivitet utvikling.....	25
3. Samlet attraktivitet	26

3.1.1	Samlet attraktivitet i kommunene	27
3.1.2	Utvikling i samlet attraktivitet	27
4.	Scenarier	28
4.1	Innvandringen til Norge	28
4.2	Fruktbarheten i Norge	28
4.3	Strukturell utvikling i bransjer og sektorer i Norge	29
4.4	Framtidig attraktivitet for Lister	30
4.5	Fire scenarier for Lister	31
4.6	Scenarier for befolkningsutvikling	32
4.7	Antall skolebarn	33
4.8	Forsørgerbyrden	33
4.9	Scenarier for arbeidsplassvekst	34
5.	Næringslivsindeksen	35
5.1	Verdiskaping og produktivitet	36
5.1.1	Verdiskaping i Lister	36
5.1.2	Produktivitet i Lister	36
5.1.3	Bransjejustert produktivitet	37
5.2	Lønnsomhet	38
5.2.1	Andel lønnsomme foretak	38
5.2.2	Andel foretak med positiv egenkapital	38
5.2.3	Lønnsomhetsindeksen	39
5.3	Nyetableringer	40
5.3.1	Etableringsfrekvensen	40
5.3.2	Vekst i antall foretak	40
5.3.3	Etableringsindeksen	41
5.4	Næringslivets størrelse	42
5.5	Næringslivsindeksen	43

Sammendrag

Antall arbeidsplasser i Lister økte i 2016. I alle de fem siste årene har næringslivet i Lister hatt en bedre vekst enn resten av landet. Næringsstrukturen og befolkningsveksten i Lister tilsier at næringslivet skulle hatt en svakere utvikling enn landsgjennomsnittet. Veksten i næringslivet i Lister har derfor vært langt bedre enn forventet de siste fem årene. Det viser at Lister har vært en attraktiv region for næringsliv. Alle typer næringsliv, basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer, vokser sterkere enn forventet.

Utviklingen i næringslivet er også beskrevet og analysert med andre indikatorer enn arbeidsplassutvikling. Verdiskapingen i næringslivet i Lister har økt sterkt de siste tre årene. Verdiskapingen i næringslivet i Lister har utviklet seg bedre enn i resten av landet siden 2009. Produktivitet (verdiskaping per ansatt) i næringslivet i Lister har også blitt høyere det siste året. Næringslivet i Lister har imidlertid fremdeles lav produktivitet. Lønnsomheten i næringslivet i Lister har også forbedret seg de to siste årene, mens lønnsomheten i næringslivet i resten av landet har blitt svakere. Næringslivet i Lister har imidlertid fremdeles noe lavere lønnsomhet enn ellers i landet. Lister har hatt framgang når det gjelder nyetableringer de tre siste årene. Lister skårer nå litt over middels på etableringsindeksen for regioner. Næringslivet i Lister vokser mer enn befolkningen. Det ser vi også gjennom at nettoutpendlingen blir lavere. På den samlede næringslivsindeksen skårer næringslivet middels i forhold til andre regioner i landet. Det har vært framgang de siste årene, men det er fremdeles et potensial for forbedring.

Folketallet i Lister har fortsatt å øke, men befolkningsveksten har vært lavere enn landsgjennomsnittet. Den sterke arbeidsplassveksten burde tilsa bedre flyttetall i 2016. I stedet har det blitt mer innpendling fra Stavanger- og Kristiansandregionen, samtidig som det har blitt færre som pendler ut av Lister. Dermed har ikke den gode næringsutviklingen ført til befolkningsvekst i Lister, men styrket bosettingen i andre regioner. Det indikerer at bostedsattraktiviteten har vært svak i 2016. Ser vi på bostedsattraktiviteten i Lister i et tiårsperspektiv, har bostedsattraktiviteten vært middels. Flyttetallene i de tre første kvartalene i 2017 har blitt svekket og i tredje kvartal ble det befolkningsnedgang.

I rapporten er det også vist ulike scenarier for utvikling i befolkning og arbeidsplasser fram til 2030. Vekstutsiktene for Norge har blitt vesentlig svekket de siste årene. Befolkningsveksten i Norge har blitt svakere på grunn av fallende innvandring og lavere fruktbarhet. Hvis det fortsetter, vil det påvirke veksten negativt i alle kommuner og regioner de neste årene. De strukturelle betingelsene for vekst har derfor blitt svakere enn tidligere. Lister kan i stor grad påvirke egen vekst gjennom å opprettholde den gode attraktiviteten for næringsliv og øke bostedsattraktiviteten. Dersom Lister greier å oppnå høy attraktivitet, er det mulig å få en fortsatt god befolkningsvekst. Men siden vekstutsiktene nasjonalt har blitt mye svakere, har også risikoen for befolkningsnedgang økt. Lister må være attraktiv for bosted og næringsliv for å unngå befolkningsnedgang de neste årene.

Rapportens oppbygging

Denne rapporten har fem kapitler.

Det første kapitlet handler om *arbeidsplassutviklingen*. Først beskriver vi utviklingen i antall arbeidsplasser i sektorer og bransjer. Deretter analyserer vi hva som har vært de viktigste strukturelle drivkreftene for arbeidsplassutviklingen i næringslivet. Vi ser da spesielt på den nasjonale veksten, næringsstrukturen på stedet og effekten av befolkningsendringene å stedet. Summen av disse tre strukturelle drivkreftene vil bestemme hva som er forventet vekst. Eller sagt på en annen måte: hvor mye næringslivet *burde* ha vokst. Steder hvor næringslivet har en sterkere vekst enn forventet har vært attraktive for næringsliv. I kapitlet om arbeidsplasser viser vi også utviklingen i pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon.

Det andre kapitlet tar for seg *befolkningsutviklingen*. Det fokuseres spesielt på flyttetallene og hvordan nettoflyttingen har vært i forhold til andre deler av landet. Nettoflyttingen analyseres for å avdekke hvordan arbeidsplassutviklingen og strukturelle forhold har påvirket flyttetallene. På samme måte som for arbeidsplassutviklingen, kan vi modellere hva som har vært forventet nettoflytting. Bostedsattraktiviteten måles som avvik mellom faktisk og forventet nettoflytting. Steder som har høyere nettoflytting enn arbeidsplassveksten og strukturelle betingelser tilsier er attraktive som bosted.

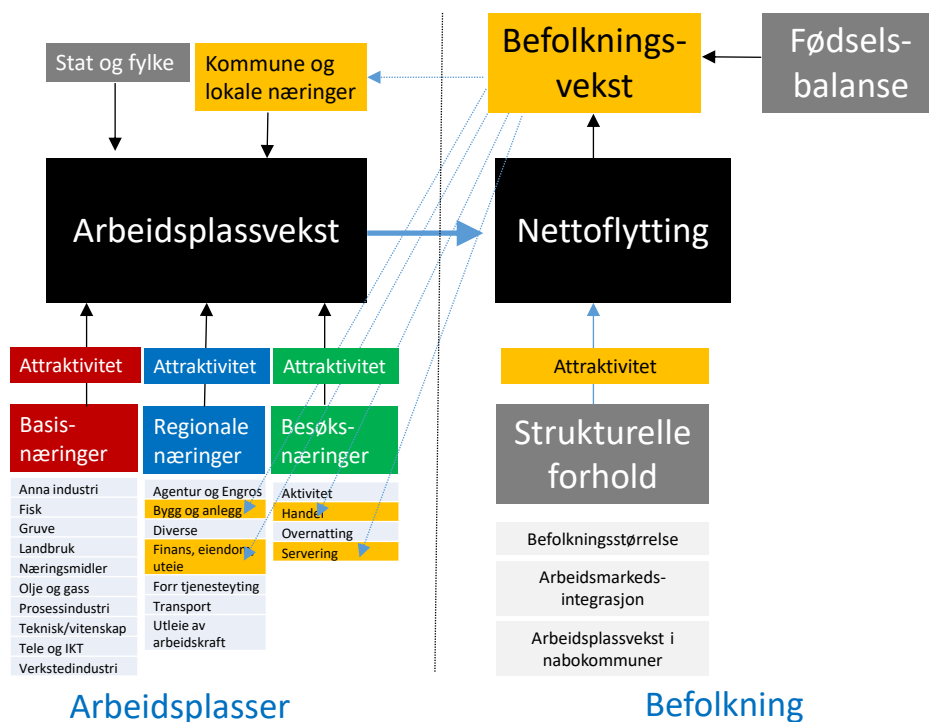
I det tredje kapitlet oppsummerer vi attraktivitetsanalysene og viser hvordan næringsattraktiviteten og bostedsattraktiviteten har spilt sammen og påvirket veksten i kommunen. Næringsattraktiviteten og bostedsattraktiviteten danner i fellesskap det vi kaller *samlet attraktivitet*. Vi ser også på hvordan den faktiske utviklingen er skapt gjennom en kombinasjonen av samlet attraktivitet og de samlede strukturelle forutsetningene.

I det fjerde kapitlet bruker vi attraktivitetsmodellen for å vise ulike *scenarier* for vekst fram til 2030. Scenariene er bygget rundt to alternativer for nasjonal innvandring og fruktbarhet. Ett alternativ er at befolkningsveksten blir som i Statistisk sentralbyrås framskrivning, hovedalternativet. Siden det kan se ut til at befolkningsveksten i Norge blir langt lavere enn dette, har vi laget scenarier med lavere nasjonal vekst. For begge alternativene for nasjonal vekst har vi laget ulike scenarier alt etter hvor høy attraktivitet det lykkes å skape på stedet.

Det femte og siste kapitlet omhandler nyetableringer, lønnsomhet, verdiskaping og produktivitet i næringslivet. Disse indikatorene kombineres i en *næringslivsindeks*, som gir et mål på hvordan næringslivet presterer. Det er dermed to hovedindikatorer for næringsutvikling: næringsattraktiviteten og næringslivsindeksen. Næringsattraktiviteten er fokusert på arbeidsplassutviklingen i næringslivet og hvordan denne påvirker demografien og samfunnsutviklingen. Det er altså de rent samfunnsmessige resultatene av næringsutviklingen. Næringslivsindeksen fokuserer på bedriftenes resultater og er ment å måle næringsutviklingen på næringslivets premisser.

Attraktivitetsmodellen

I rapporten bruker vi attraktivitetsmodellen for å analysere utviklingen i antall arbeidsplasser og antall innbyggere. Modellen brukes også for å lage scenarier for utviklingen fram til 2030. Telemarksforskning har utviklet denne modellen trinn for trinn i løpet av mange år.

I figuren over har vi skissert hvordan attraktivitetsmodellen er bygget opp. Modellen forklarer utviklingen av antall arbeidsplasser og innbyggere på et sted. Den gjensidige sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting står sentralt i modellen. Arbeidsplassvekst påvirker nettoflyttingen til steder positivt, samtidig som at befolkningsveksten påvirker arbeidsplassveksten i visse sektorer og bransjer. Styrken med å analysere utviklingen gjennom en slik modell, er at vi kan beregne hva som er «normal», eller forventet, utvikling på et sted. Ulike steder har forskjellige strukturelle betingelser for vekst, noe som modellen tar høyde for. De fleste steder ønsker å påvirke veksten positivt gjennom å føre en lokal eller regional politikk som virker stimulerende. Dersom en slik politikk lykkes, vil stedet oppnå sterkere vekst enn forventet ut fra sine betingelser. Steder som oppnår sterkere vekst enn forventet er attraktive, enten attraktive for næringsliv eller attraktive som bosted.

1. Arbeidsplasser

I dette kapitlet beskriver og analyser vi utviklingen i arbeidsplasser. Datagrunnlaget er fra SSBs registerbaserte sysselsettingsstatistikk. Analysene konsentrerer seg om utviklingen i næringslivet.

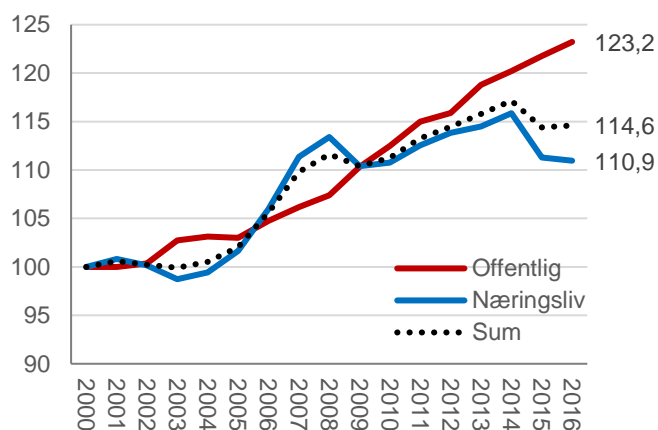
1.1 Hovedtrekk i utviklingen i Norge

Antall arbeidsplasser i Norge økte med 0,2 prosent i 2016. Antall arbeidsplasser i det offentlige økte med 9 870. På slutten av 2016 var det 23,2 prosent flere arbeidsplasser i offentlig sektor i Norge enn det var i 2000. Antall arbeidsplasser i næringslivet sank med 5 671 i 2016. I figur 1 ser vi at det var en sterk nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2015, men denne nedgangen skyldes at SSB la om metoden for telling. I realiteten var det omtrent samme antall arbeidsplasser i næringslivet i 2015 som i 2014.

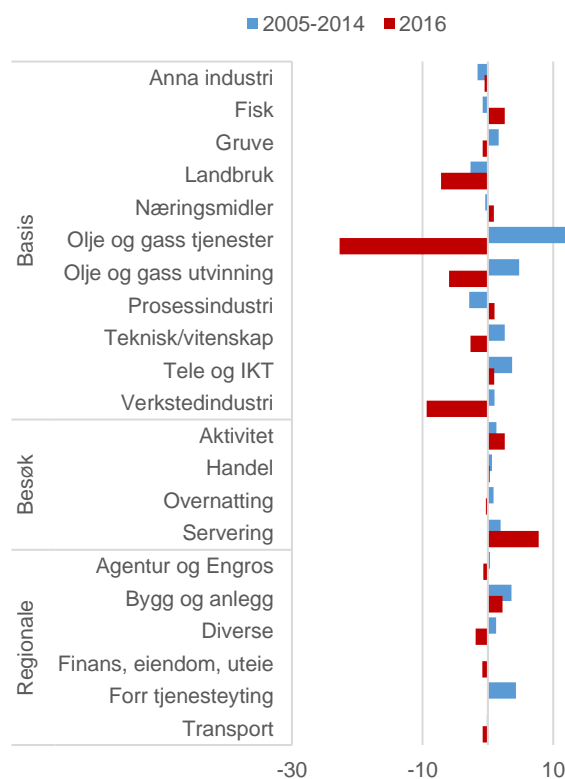
Det er et stadig større sprik mellom utviklingen i antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor. Offentlig sektor vokser jevnt og sterkt mens det nå er nedgang i privat sektor. Veksten i offentlig sektor har vært mulig som følge av stadig større bruk av oljefondet, men er neppe bærekraftig på lang sikt. Enten må det bli vekst i næringslivet igjen, eller så må veksten i offentlig sektor begrenses.

1.2 Strukturell utvikling i Norge

I figur 2 ser vi vekstraten i 2016 sammenliknet med vekstraten i årene 2005-2014. Den strukturelle utviklingen har blitt helt annerledes etter oljekrisen. Oljenæringer har gått fra vekst til nedgang. Næringer som fisk (fiske og havbruk), prosessindustri og næringsmiddelindustri har gått fra nedgang til vekst. Samtidig har også besøksnæringer som servering og aktiviteter fått sterk vekst i 2016. Som vi skal se senere i denne rapporten gir det helt nye regionale vekstmønstre i Norge.

Figur 1: Utvikling i antall arbeidsplasser i Norge, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 2: Årlig vekstrate i perioden 2005-2014 sammenliknet med vekstraten i 2016 i ulike bransjer.

1.3 Arbeidsplassutvikling i Lister

Antall arbeidsplasser i Lister økte hvert år mellom 2010 og 2014. Nedgangen i 2015 skyldes omlegging av tellemetoden til SSB og er derfor ikke reell. I 2016 ble det igjen vekst i antall arbeidsplasser.

Det er vekst i antall arbeidsplasser både i privat og offentlig sektor i 2016.

1.4 Den relative arbeidsplassutviklingen

Det er interessant å måle utviklingen av antall arbeidsplasser i Lister opp mot utviklingen i resten av landet. I figur 4 har vi først indeksert utviklingen slik at nivået i 2000=100. Deretter har vi sett på indeksens utvikling i forhold til indeksen for Norge. En indeksverdi på 100 betyr at utviklingen er den samme som i landet.

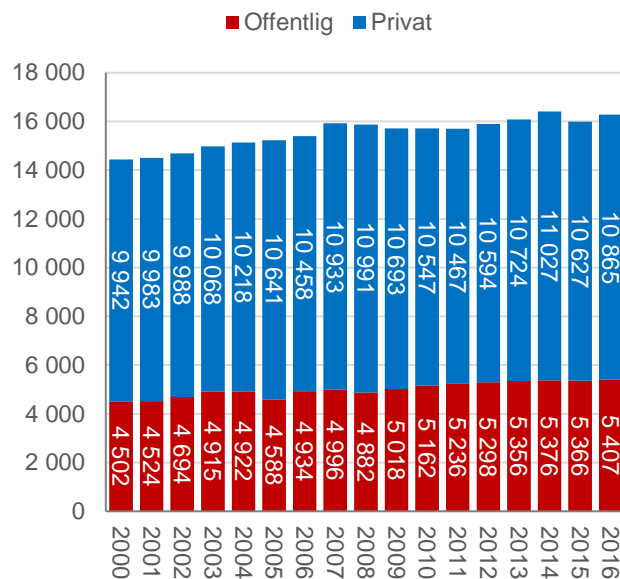
Lister hadde en sterk utvikling i antall arbeidsplasser i næringslivet mellom 2000 og 2005. I den perioden økte antall arbeidsplasser i Lister 5,3 prosentpoeng mer enn i resten av landet.

Mellom 2005 og 2011 fikk næringslivet en svak periode. I 2011 var indeksen 93,6. Det betyr at antall arbeidsplasser i Lister utviklet seg 6,4 prosentpoeng svakere enn landet mellom 2000 og 2011.

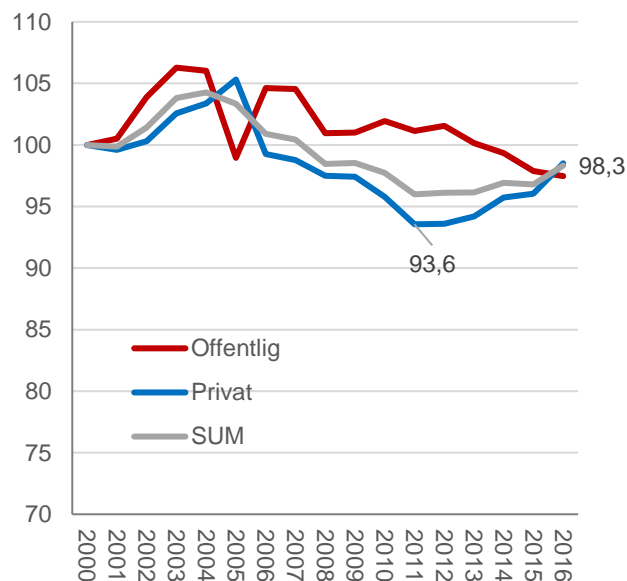
Etter 2011 har veksten i næringslivet i Lister tatt seg opp igjen. I alle de siste fem årene har veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i Lister vært bedre enn resten av landet.

Antall arbeidsplasser i det offentlige har vært litt svakere i Lister enn i resten av landet.

Samlet sett har antall arbeidsplasser i Lister hatt litt svakere vekst enn landet ellers siden 2000. Forskjellen er 1,7 prosentpoeng.

Figur 3: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Lister.

Figur 4: Utvikling i antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Lister, indeksert og vektet mot den nasjonale indeksen. Nivå i 2000=100.

1.5 Arbeidsplassutvikling i bransjer og sektorer

I tabellen ser vi hvordan antall arbeidsplasser har utviklet seg i ulike bransjer og sektorer siden 2000. I den siste kolonnen viser vi endringen i 2016.

Tabell 1: Antall arbeidsplasser i ulike bransjer og sektorer i Lister samt endring siste år.

Bransje	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Vekst
Anna industri	729	828	830	861	851	839	840	829	845	16
Fisk	204	127	100	108	104	112	121	126	126	0
Gruve	11	28	3	4	3	2	2	1	0	-1
Landbruk	553	524	453	441	460	432	437	414	387	-27
Næringsmidler	369	291	182	173	179	179	181	158	191	33
Olje- og gasstjenester	1	0	0	0	2	3	2	2	1	-1
Olje- og gassutvinning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prosessindustri	532	677	644	652	612	634	688	968	904	-64
Teknisk/vitenskap	78	138	214	219	218	216	231	198	186	-12
Tele og IKT	24	26	41	57	34	42	45	45	49	4
Verkstedindustri	1 792	1 414	1 153	1 058	1 150	1 228	1 320	835	804	-31
SUM basis	4 293	4 053	3 620	3 573	3 613	3 687	3 867	3 576	3 493	-83
Aktivitet	193	236	286	301	265	271	277	236	236	0
Handel	1 628	1 742	1 899	1 847	1 825	1 930	1 970	1 880	1 967	87
Overnatting	252	200	259	281	254	266	297	274	391	117
Servering	230	303	316	290	282	286	290	267	283	16
Sum besøk	2 303	2 481	2 760	2 719	2 626	2 753	2 834	2 657	2 877	220
Agentur og Engros	322	264	274	270	276	242	234	203	194	-9
Bygg og anlegg	856	1 251	1 400	1 444	1 551	1 514	1 576	1 535	1 726	191
Diverse	515	715	604	602	626	643	644	787	759	-28
Finans, eiendom, utleie	233	286	318	300	292	266	258	257	238	-19
Forretningstjenester	180	186	274	284	291	292	304	316	317	1
Transport	648	688	514	501	530	524	542	548	497	-51
Utleie av arbeidskraft	159	159	18	26	22	35	17	20	46	26
SUM regionale næringer	2 913	3 549	3 402	3 427	3 588	3 516	3 575	3 666	3 777	111
Lokale næringer	433	558	765	748	767	768	751	728	718	-10
SUM Privat	9 942	10 641	10 547	10 467	10 594	10 724	11 027	10 627	10 865	238
Fylke	669	284	293	289	296	292	295	270	285	15
Stat	477	752	766	735	759	785	775	790	797	7
Kommune	3 356	3 552	4 103	4 212	4 243	4 279	4 306	4 306	4 325	19
SUM offentlig	4 502	4 588	5 162	5 236	5 298	5 356	5 376	5 366	5 407	41
SUM arbeidsplasser	14 444	15 229	15 709	15 703	15 892	16 080	16 403	15 993	16 272	279

Basisnæringene i Lister fikk nedgang i 2016. Det ble færre arbeidsplasser i prosessindustri, verkstedindustri og landbruk.

Besøksnæringene i Lister fikk sterk vekst i 2016. Det ble spesielt sterk vekst innen overnatting. Antall arbeidsplasser i handel økte også.

I det regionale næringene var det bygg og anlegg som økte mest. Antall arbeidsplasser i bygg og anlegg i Lister har fordoblet seg siden 2000.

Til sammen ble det en vekst på 279 arbeidsplasser i Lister i 2016.

1.6 Næringsstruktur

Hvilke bransjer har Lister mye av?

I figur 5 ser vi lokaliseringkvotientene til de forskjellige bransjene. Lokaliseringkvotienten er andelen som bransjen har av samlet sysselsetting i Lister dividert på bransjens andel i Norge. Hvis tallet er over 1, betyr det at det er relativt mye av denne bransjen i Lister.

Av basisnæringene er det mye prosessindustri, anna industri, verkstedindustri og landbruk i Lister.

I besøksnæringene har Lister relativt mange arbeidsplasser innen overnatting og handel, men relativt få arbeidsplasser innen servering og aktiviteter.

Bransjene i de regionale næringene har stort sett lave andeler i Lister. Unntaket er bygg og anlegg, som det er relativt mye av i Lister.

Hvordan næringslivet fordeler seg på de ulike bransjene betyr mye for veksten. Det skal vi analysere senere i denne rapporten.

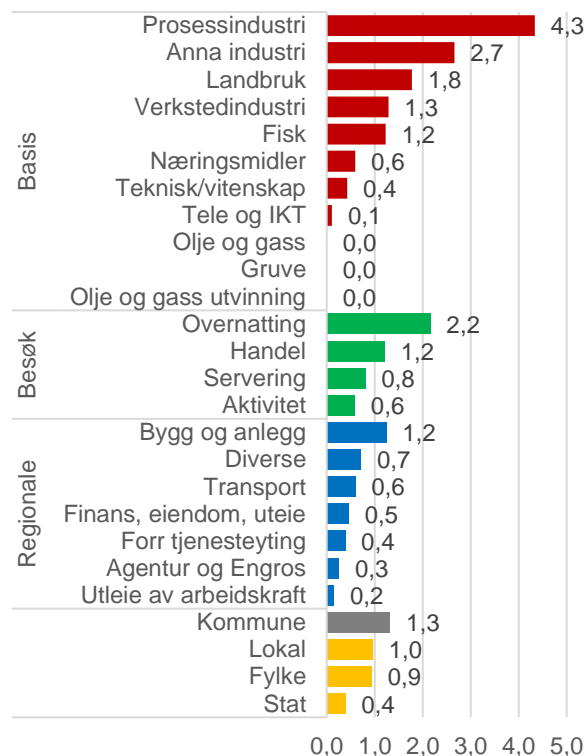
I figur 6 ser vi hvordan de sysselsatte i Lister fordeles seg.

Antall arbeidsplasser i næringslivet i Lister tilsvarer til sammen omtrent 58 prosent av sysselsettingen.

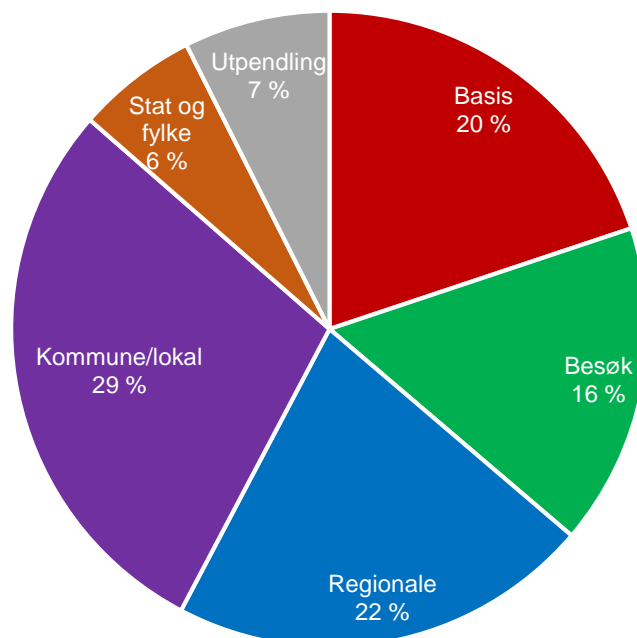
Kommunesektoren er ganske stor og tilsvarer 29 prosent av sysselsettingen.

Statlig og fylkeskommunal sektor er ganske liten i Lister og sysselsetter bare 6 prosent.

Det er netto utpendling fra Lister, tilsvarende 7 prosent av sysselsettingen (netto).

Figur 5: Lokaliseringkvotienter for ulike bransjer i Lister i 2016.

Figur 6: Fordelingen av sysselsatte i Lister i 2016 på bransjer og sektorer og netto utpendling.

1.7 Drivkrefter for næringsvekst

Det er spesielt to forhold som betyr mye for arbeidsplassveksten i næringslivet. Det første er bransjesammensetningen på stedet. Hvis det er en høy andel av arbeidsplasser i vekstbransjer, vil det normalt føre til vekst. Denne *bransjeeffekten* kan vi beregne. For det andre har befolkningsveksten en direkte effekt på veksten i noen bransjer, som handel, servering, lokale næringer, bygg og anlegg og eiendom. Denne befolkningseffekten kan vi beregne.

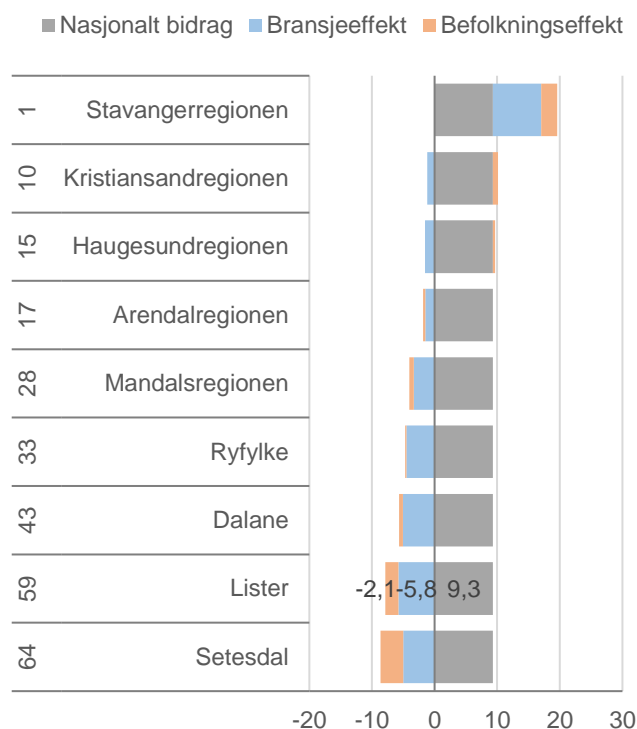
I de to figurene til høyre har vi beregnet bransje- og befolkningseffekten for regionene i Agder og Rogaland for de ti siste årene. I disse analysene er Listerregionen også inkludert Audnedal. Det har imidlertid bare en helt marginal effekt på resultatene.

I den øverste figuren er det de første åtte årene som er vist, i den nederste de to siste. Oljekrisen som kom i slutten av 2014 har fått stor betydning for de strukturelle drivkreftene for vekst.

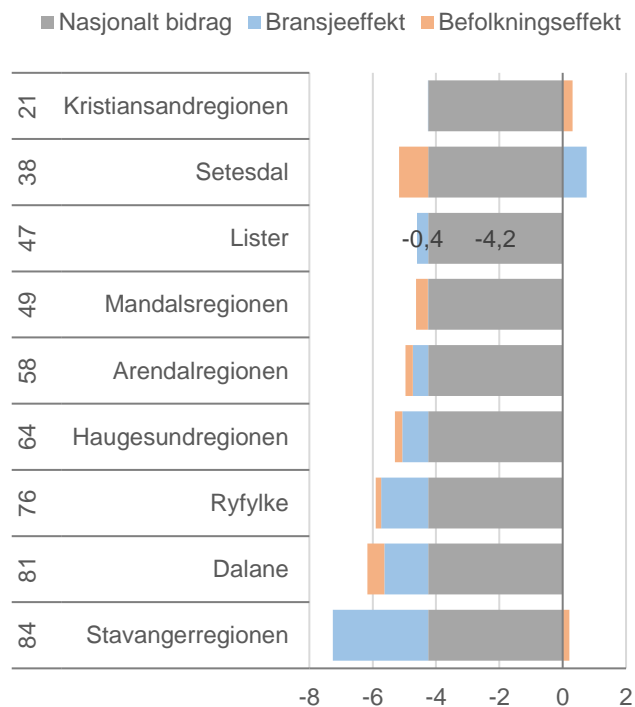
Fram til 2014 hadde Stavangerregionen de nest beste betingelser for vekst. Oljenæringene vokste raskt. Samtidig hadde Stavanger- og Kristiansandregionen befolkningsvekst over gjennomsnittet, noe som ga ytterligere stimulans til næringslivsveksten. Lister hadde ikke spesielt gunstig bransjesammensetning i denne perioden. Det ser vi ved at bransjeeffekten ble -5,8 prosent. Det betyr at dersom hver enkelt bransje i Lister hadde vokst som gjennomsnittet, ville den samlede veksten likevel blitt 5,8 prosentpoeng under gjennomsnittet. Lister hadde i tillegg en svak befolkningsutvikling som reduserte veksten i næringslivet med 2,1 prosentpoeng.

I den nederste figuren ser vi bransje- og befolkningseffekten for de siste to årene. Stavangerregionen har nå de nest svakest strukturelle betingelsene for vekst av de 85 regionene. Lister har nå en bransjesammensetning som fremdeles er litt ugunstig, men det har bare redusert veksten med 0,4 prosentpoeng. Befolkningsveksten i Lister er nå som gjennomsnittet i landet.

De strukturelle betingelsene for vekst har forandret seg brått etter oljekrisen. For Lister har de strukturelle betingelsene for vekst blitt litt bedre. Vekstbetingelsene for næringslivet i Lister er nå nær midtels av norske regioner.

Figur 7: Forventet vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i perioden 2007-2014. Nummeret til venstre for navnet angir rangering med hensyn til forventet vekst blant de 85 regionene i landet.

Figur 8: Forventet vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i perioden 2015-2016. Nummeret til venstre for navnet angir rangering med hensyn til forventet vekst blant de 85 regionene i landet.

1.8 Næringsattraktivitet

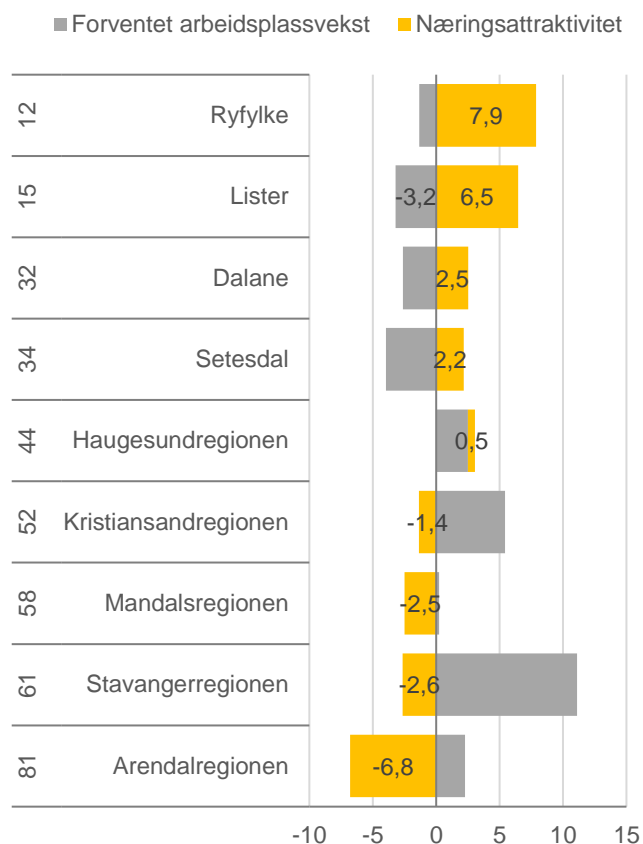
Regioner som er attraktive for næringsliv har bedre vekst i antall arbeidsplasser enn forventet ut fra de strukturelle betingelsene. De strukturelle betingelsene er en kombinasjon av bransjestrukturen og befolkningseffekten. Næringsattraktivitet er derfor definert som differansen mellom faktisk og forventet vekst.

I figur 9 ser vi hvordan veksten i antall arbeidsplasser har vært i regionene i Agder og Rogaland de siste ti årene. Ryfylke har hatt den høyeste næringsattraktiviteten av regionene i denne landsdelen de siste ti årene og er rangert som nummer 12 av de 85 regionene i landet. Lister er nest best av disse regionene og er rangert som nummer 15.

I motsatt ende finner vi Arendalregionen og Stavangerregionen.

I Lister var det forventet at arbeidsplassveksten i næringslivet skulle bli -3,2 prosent. Antall arbeidsplasser i næringslivet i Lister økte likevel med 3,4 prosent. Dermed ble veksten 6,5 prosentpoeng over forventet verdi. Lister har vært attraktiv for næringslivet de siste ti årene.

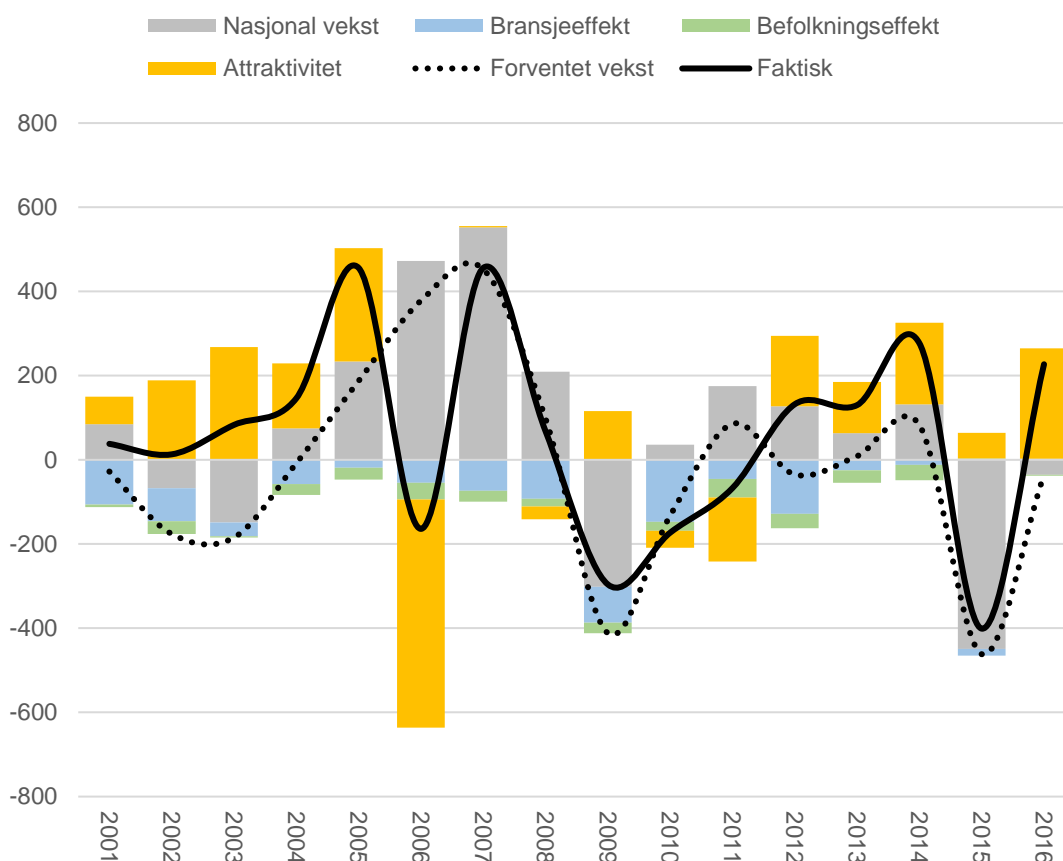
På neste side skal vi se hvordan næringsattraktiviteten til Lister har utviklet seg år for år.

Figur 9: Forventet vekst og næringsattraktivitet i regionene i Agder og Rogaland i perioden 2007-2016. Summen av de to søylene er den faktiske arbeidsplassveksten i regionen. Nummeret til venstre for navnet angir rangering med hensyn til næringsattraktivitet blant de 85 regionene i landet.

1.9 Næringsattraktivitet utvikling

I figuren under har vi oppsummert arbeidsplassutviklingen i næringslivet i Lister år for år fra 2001 til 2016.

Figur 10: Faktisk og forventet vekst i næringslivet, drivkrefter for vekst og næringsattraktivitet.

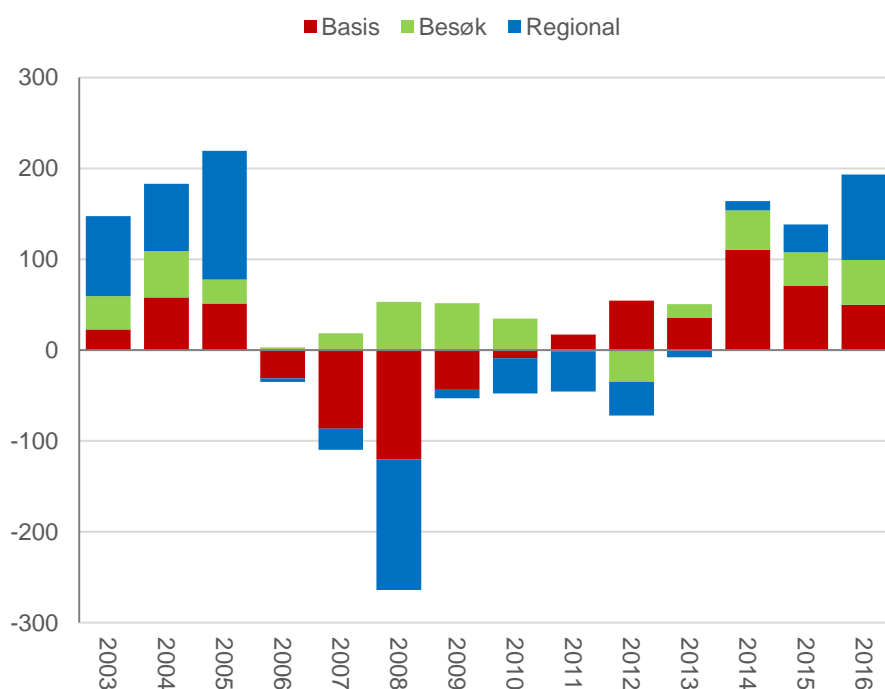
Figuren viser hvordan den nasjonale veksten (konjunktorene) har påvirket veksten i Lister. I årene 2006-2008 var det høykonjunktur, i 2009 kom finanskrisen, og etter 2014 har det igjen blitt nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge. De blå søylene viser hva bransjesammensetningen i Lister har betydd for veksten. I de fleste årene har bransjesammensetningen vært ugunstig og redusert veksten. I 2016 har bransjesammensetningen i Lister for første gang ikke bidratt negativt, men er nå nøytral.

De grønne søylene viser befolkningseffekten. Lister har i alle årene hatt noe lavere befolkningsvekst enn gjennomsnittet i Norge. Det har bidratt til å redusere veksten i antall arbeidsplasser. I de to siste årene har befolkningsveksten i Lister vært som gjennomsnittet.

Den faktiske veksten er vist med den svarte streken. Differansen mellom faktisk og forventet vekst er et mål for næringsattraktiviteten som er vist med de gule søylene. Vi så på forrige side at Lister ble rangert som nummer 15 av 85 regioner med hensyn til næringsattraktivitet. Hvis vi hadde rangert regionene med hensyn til næringsattraktivitet de fem siste årene, ville Lister har blitt nummer tre av de 85 regionene. Vi kan slå fast at Lister har vært en svært attraktiv næringsregion de siste fem årene.

1.10 Næringsattraktivitet for ulike næringstyper

På forrige side så vi hvordan næringsattraktiviteten i Lister har utviklet seg siden 2000. Det er interessant å se om det er spesielle deler av næringslivet som har påvirket næringsattraktiviteten. I figuren under har vi splittet næringsattraktiviteten i Lister på de tre næringstypene: basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer. Det er de gule søylene i figur 10 som nå er vist i figur 11, men oppsplittet i de tre næringstypene.

Figur 11: Næringsattraktiviteten i Lister fordelt på tre næringstyper. Tre års glidende gjennomsnitt.

I perioden 2003-2005 var næringsattraktiviteten generelt høy i Lister. Det var positiv attraktivitet i alle deler av næringslivet. Fra 2006 til 2013 var det variabel næringsattraktivitet. De tre siste årene har næringsattraktiviteten blitt svært god. Lister har positiv attraktivitet for alle de tre næringstypene. Attraktiviteten er ikke knyttet til spesielle næringer, men er generell.

1.11 Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon

Vi skal beskrive pendlingsmønsteret i Lister på de neste to sidene. Pendlingsmønsteret forteller hvordan arbeidsmarkedet i Lister henger sammen med de omkringliggende regionene.

1.11.1 Inn- og utpendling

Det var en økning i antall personer som bodde i Lister og pendlet til andre regioner fra 2000 til 2013. De siste to årene har antall utpendlere minsket kraftig. Det skyldes at det ble en nedgang i antall arbeidsplasser i Stavanger- og Kristiansandregionen. Antall personer som pendler inn til Lister har gikk opp i 2016.

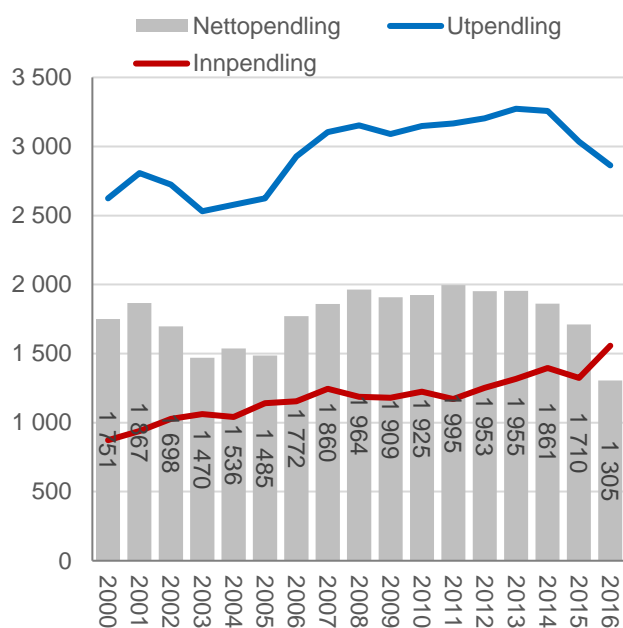
Lister har netto utpendling. Forskjellen mellom ut- og innpendling tilsvarer nå 1 305 personer. Det er det laveste siden 2000.

1.11.2 Arbeidsmarkedsintegrasjon

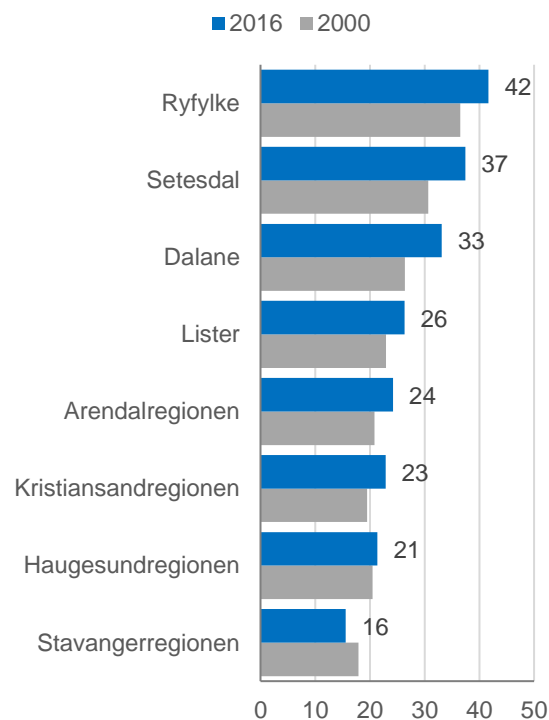
Arbeidsmarkedsintegrasjon er et begrep som forteller hvor godt arbeidsmarkedet i en region henger sammen med arbeidsmarkedet utenfor. Vi bruker en indikator som er antall utpendlere i prosent av sysselsettingen pluss antall innpendlere i prosent av antall arbeidsplasser. I figuren til høyre ser vi arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene i Agder og Rogaland.

Ryfylke, Setesdal og Dalane har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon. Lister har omtrent middels arbeidsmarkedsintegrasjon.

Høy arbeidsmarkedsintegrasjon betyr at regionen lettere får innflytting, noe vi skal se i neste kapittel.

Figur 12: Antall personer som pendler ut og inn av Lister, samt netto utpendling.

Figur 13: Arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Agder og Rogaland.

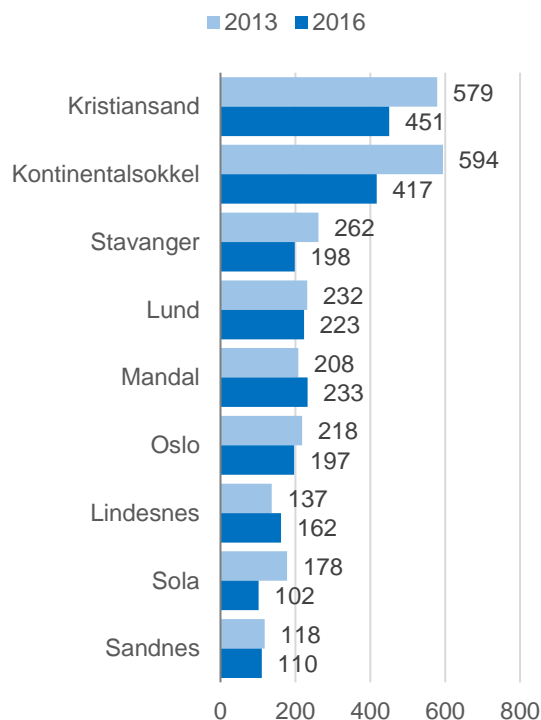
1.11.3 Utpendling.

Kristiansand har flest pendlere fra Lister. Det var 451 personer som pendlet fra Lister til Kristiansand i 2016. Tre år tidligere var tallet 579.

Det er også et betydelig antall, 417 personer, som har sitt arbeid på kontinentalsokkelen. I 2013 var det 594 personer som pendlet dit, så antallet har sunket ganske mye på tre år.

Det er også en del som pendler til Stavanger, Lund og Mandal. Det er litt flere som pendler til Mandal, men færre til Lund og Stavanger.

Oljekrisen har altså rammet sysselsettingen i Lister indirekte, ved at det har blitt færre som pendler ut til arbeidsplasser knyttet til oljenæringen.

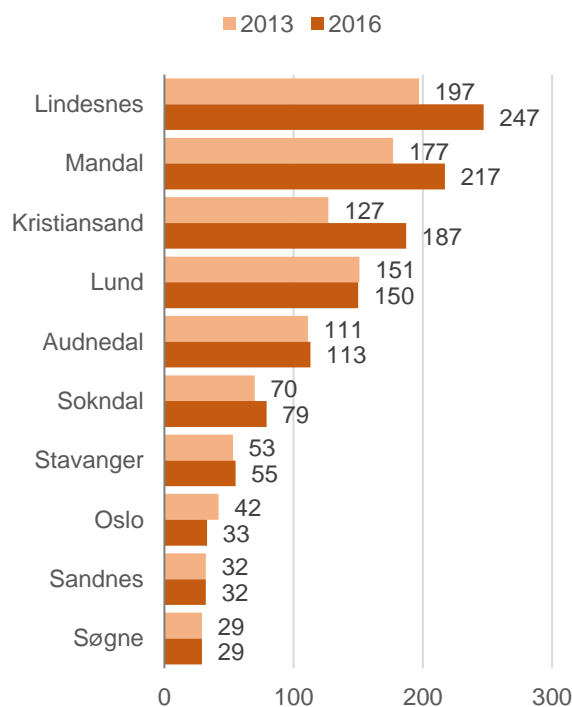

Figur 14: Antall personer som bor i Lister og pendler til andre kommuner i 2013 og 2016.

1.11.4 Innpendingling

Det er flest innpendlere fra Lindesnes. Det var 247 personer som bodde i Lindesnes og pendlet til Lister i 2016. Derneft er det Mandal og Kristiansand som har flest innbyggere som pendler til Lister.

Det har blitt langt flere fra disse tre kommunene som pendler inn til Lister de tre siste årene.

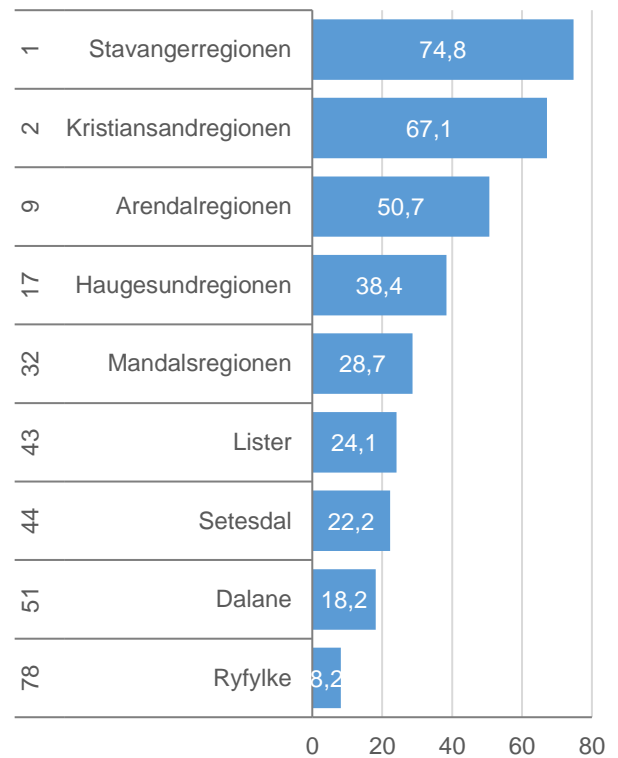
Figur 15: Antall personer som arbeider i Lister og bor i andre kommuner i 2013 og 2016.

1.11.5 Intern arbeidsmarkedsintegrasjon

Intern arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet er integrert mellom kommunene i en region. Hvis det er mye pendling mellom kommunene i en region, er arbeidsmarkedet godt integrert.

Stavanger- og Kristiansandregionen har den sterkeste interne arbeidsmarkedsintegrasjonen av alle regionene i landet. En sterk intern arbeidsmarkedsintegrasjon innebærer at kommunene i regionen deler det samme arbeidsmarkedet. Det gjør valgmulighetene for jobb og bosted bedre for innbyggerne og er et forhold som gjør at flere vil bo i regionen.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen i Lister er omtrent som middels av norske regioner. Noen kommuner i Lister har mye pendling seg imellom, mens andre har forholdsvis lite pendling til hverandre.

Figur 16: Intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Rogaland og Agder 2016.

2. Befolkningsutvikling

I dette kapitlet beskriver og analyser vi befolkningsutviklingen i Lister. Vi konsentrerer oss spesielt om å beskrive og analysere flyttemønstrene. Alle data vi bruker er hentet fra SSB og analysert med vår attraktivitetsmodell.

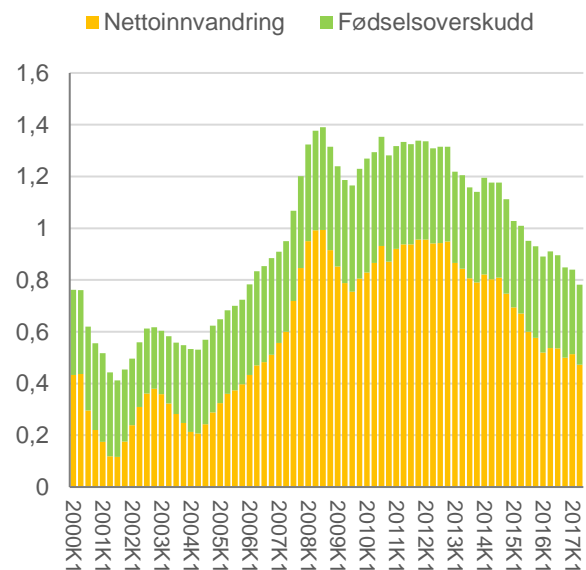
2.1 Utviklingen i Norge

Befolkningsveksten i Norge var over én prosent av folketallet mellom 2007 og 2015. På slutten av 2008 var årsveksten nesten 1,4 prosent. Den sterke veksten kom av høy nettoinnvandring. Det var spesielt arbeidsinnvandringen fra Øst-Europa som økte. Nettoinnvandringen til Norge har hatt en sterkt fallende trend siden 2013. De siste 12 månedene utgjorde nettoinnvandringen litt under 0,5 prosent av folketallet. Fødselsoverskuddet har også blitt lavere. De siste 12 månedene utgjorde fødselsoverskuddet 0,31 prosent av folketallet. Det er det laveste siden 2003. Dermed har befolkningsveksten de siste 12 månedene kommet under 0,8 prosent av folketallet.

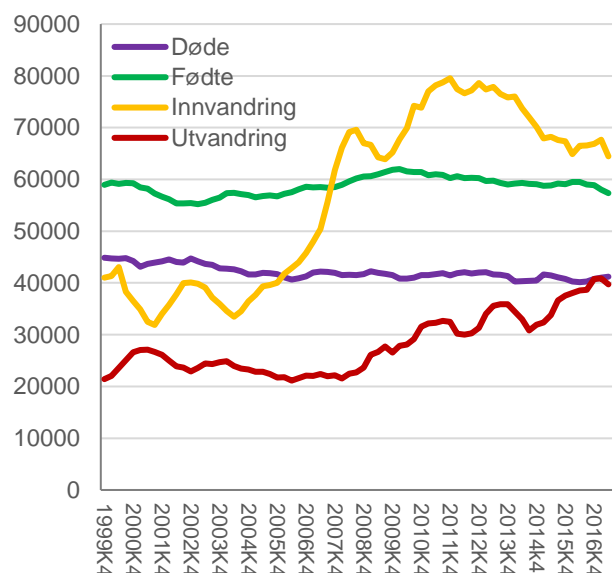
I den nederste figuren ser vi at det har vært en nedgang i innvandring samtidig som det har vært en økning i utvandringen. Det er mange arbeidsinnvandrere fra land som Polen, Sverige og Litauen som returnerer. Nedgangen i innvandring har ikke vært så sterk det siste året. Det skyldes at mange av de som kom til Norge og søkte asyl i 2015 har fått opphold og blitt registrert som innvandrere i 2016 og 2017. Det er få nye asylsøkere i 2017. Derfor er det sannsynlig at innvandringen vil falle det neste året.

Antall fødte har sunket siden 2010. Nedgangen i fødselsoverskuddet skyldes dermed lavere antall fødte. Det er en trend at norske kvinner får færre barn enn tidligere.

Synkende innvandring og fruktbarhet i Norge vil få betydning for befolkningsutviklingen på alle steder. Vi må derfor se befolkningsutviklingen på det enkelte stedet i lys av disse nasjonale trendene.

Figur 17: Prosentvis befolkningsvekst i Norge fra nettoinnvandring og fødselsoverskudd siste 12 måneder målt hvert kvartal.

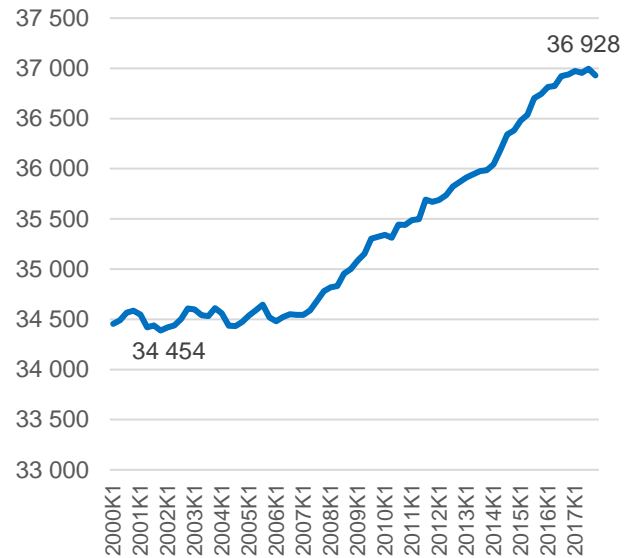

Figur 18: Antall fødte, døde, innvandrere og utvandrere siste 12 måneder i Norge målt hvert kvartal.

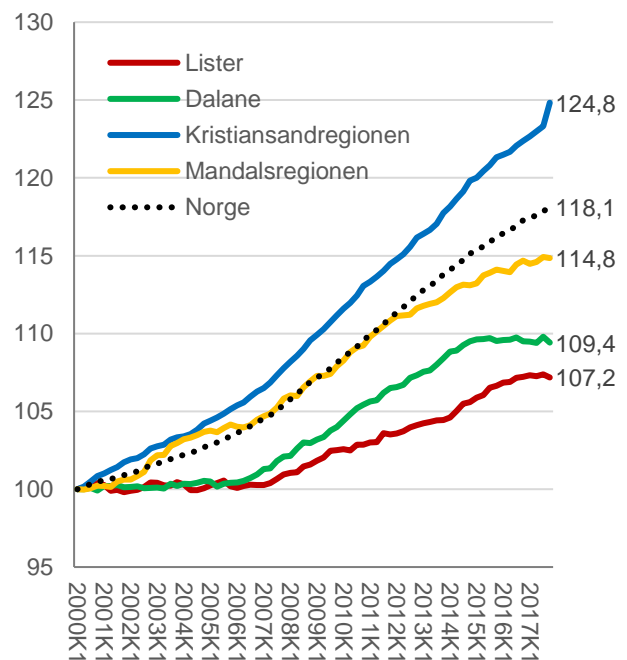
2.2 Utviklingen i Lister

Folketallet i Lister har økt fra 34 454 i begynnelsen av 2000 til 36 928 på slutten av 3. kvartal 2017. Det var ikke særlig vekst fram til 2006. Etter 2006 ble det ganske jevn vekst fram til 2015. Befolkningsveksten har avtatt det siste året, og i siste kvartal gikk folketallet noe ned.

Folketallet i Lister har økt med 7,2 prosent siden 2000. På landsbasis har folketallet økt med 18,1 prosent. Befolkningsveksten i Norge har vært klart sterkest i og rundt de største byene. Naboregionen Kristiansandregionen har hatt en vekst på hele 24,8 prosent siden 2000. Naboregionen Dalane er mer sammenliknbar med Lister. Her har veksten vært 9,4 prosent. Av figur 20 kan vi se at Lister har hatt noe bedre utvikling enn Dalane de siste årene.

Figur 19: Folketallet i Lister målt i slutten av hvert kvartal.

Figur 20: Folketallet indeksert slik at nivået i 2000=100 målt i slutten av hvert kvartal.

2.3 Befolkningsutviklingen dekomponert

I figur 21 er befolkningsendringene i Lister dekomponert i fødselsoverskudd, nettoinnvandring og innenlands nettoutflytting.

Lister har hatt et fødselsoverskudd siden 2000, men det har ikke vært spesielt høyt.

Lister har hatt netto utflytting til andre regioner i Norge i hele perioden. De siste to årene har den innenlandske nettoutflyttingen vært stor.

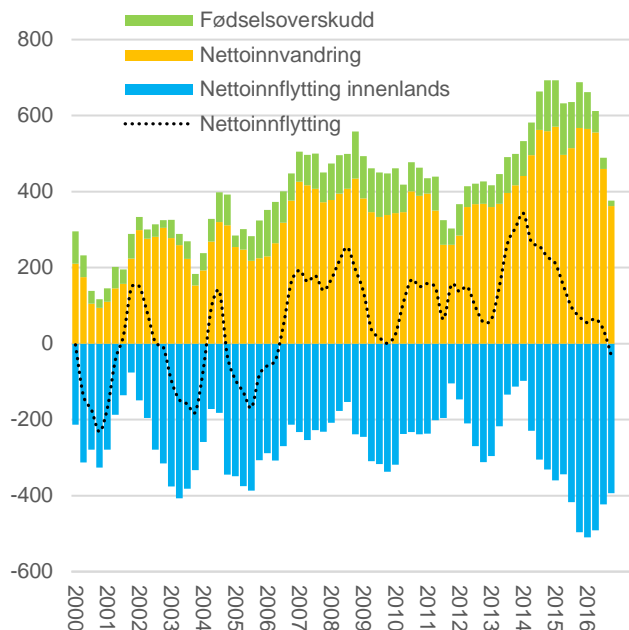
Netto innvandring har bidratt svært positivt til befolkningsveksten i Lister. Uten innvandring ville folketallet har sunket. Økningen i utflytting de siste to årene må imidlertid ses i sammenheng med at innvandringen har økt. Det kan se ut til at mange av innvandrerne som har kommet til Lister har flyttet ut av regionen etter kort tid. Når disse flytter ut, blir det registrert som innenlands flytting.

Den prikkede linjen viser nettoutflyttingen inkludert innvandring. Lister har hatt netto innflytting hvis vi inkluderer innvandring siden 2007, men i de siste 12 månedene (fra 3. kv. 2016 til 3. kv. 2017) har det blitt netto utflytting.

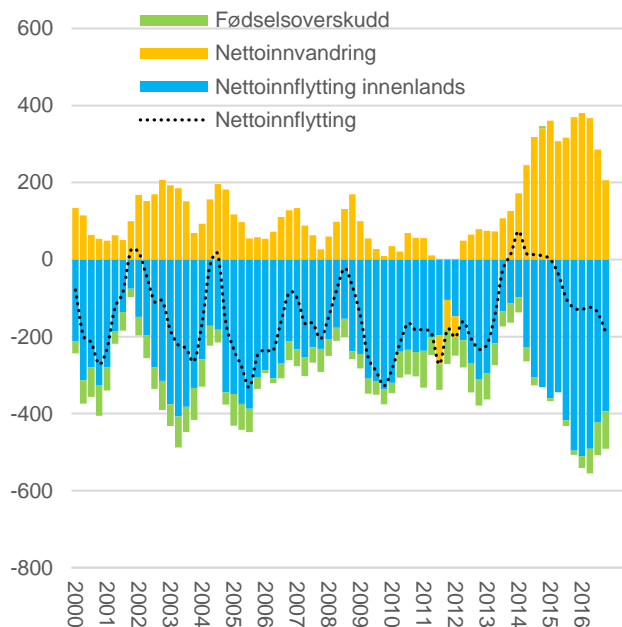
I den nederste figuren ser vi de relative befolkningsendringene i Lister. Det er de samme tallene som i figur 21 fratrukket landsgjennomsnittet som ble vist i figur 17.

Da ser vi at nettoinnvandringen til Lister har vært høyere enn gjennomsnittet. I de tre siste årene har innvandringen til Lister vært høy, samtidig som at innvandringen til Norge har sunket. Lister har nå mye mer innvandring i prosent av folketallet enn Norge, men innvandringen har falt mye de siste to kvartalene.

Den prikkede linjen viser den relative nettoutflyttingen til Lister (inkludert innvandring). Den har stort sett vært negativ, noe som betyr at Lister har hatt svakere nettoutflytting enn gjennomsnittet i Norge. Utviklingen i denne relative nettoutflyttingen skal vi analysere i resten av dette kapitlet. Vi skal analysere hvilke drivkrefter som skaper endringene i denne relative nettoutflyttingen.

Figur 21: Befolkningsendringer i Lister siste 12 måneder dekomponert, målt hvert kvartal fra 1. kvartal 2000 til 3. kvartal 2017.

Figur 22: Relative befolkningsendringer i Lister siste 12 måneder dekomponert, målt hvert kvartal fra 1. kvartal 2000 til 3. kvartal 2017.

2.4 Drivkrefter for flytting

Det er fire drivkrefter som påvirker flyttingen til et sted.

Den nasjonale innvandringen påvirker flyttestrømmen i alle kommuner og regioner på samme måte. Når det er høy innvandring til Norge vil de fleste steder få sin andel av innvandringen.

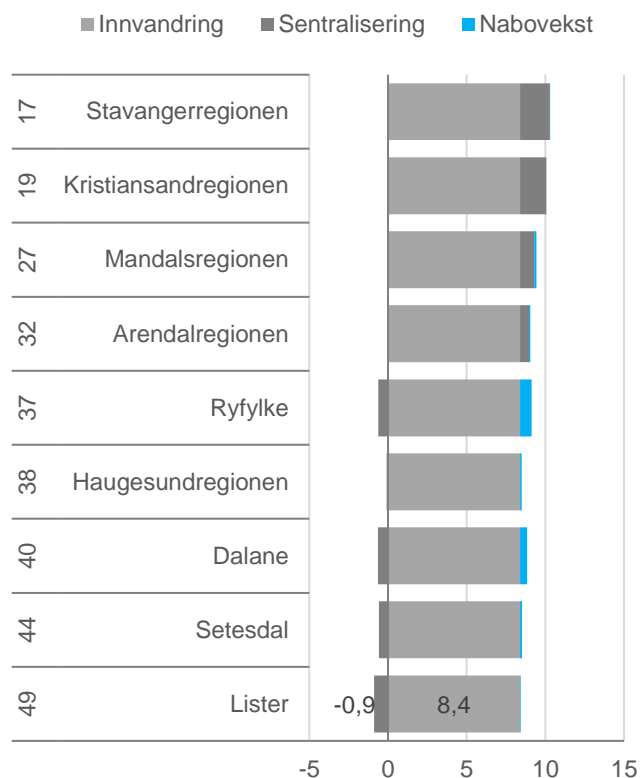
Det sentraliserte flyttemønsteret i Norge går fra små og isolerte steder til folkerike steder. Vi kan beregne hvilken sentraliseringseffekt en region vil ha ved å se på folketallet i regionen og arbeidsmarkedsintegrasjonen. Regioner med mange innbyggere får bedre flyttetall enn små. Regioner med høy arbeidsmarkedsintegrasjon får bedre flyttetall enn regioner med lav. Både den eksterne og interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionen har betydning.

Arbeidsplassutviklingen påvirker også nettoflyttingen. Det gjelder både arbeidsplassutviklingen på stedet og arbeidsplassutviklingen i omkringliggende steder som det pendles til. Effekten av arbeidsplassveksten i de omkringliggende stedene er vist i figur 23 som «nabovekst».

Disse tre drivkreftene utgjør til sammen strukturelle forhold som påvirker nettoflyttingen til regionen. De strukturelle forholdene ligger utenfor regionens kontroll.

I figur 23 ser vi den forventede nettoflyttingen til regionene i Agder og Rogaland de ti siste årene.

Stavanger- og Kristiansandregionen har de beste strukturelle betingelsene for å få netto innflytting. De har likevel ikke de aller beste betingelsene, som vi ser av rangeringsnumrene, som er 17 og 19 av 85 regioner. Lister er rangert som nummer 49, som er bare litt under middels av regionene. Det er dermed ikke stor forskjell på de strukturelle betingelsene for å få innflytting mellom regionene i denne landsdelen. Ingen av regionene er blant de mest sentrale eller minst sentrale.

Figur 23: Strukturelle drivkrefters betydning for nettoflytting til regionene i Agder og Rogaland i perioden 2007-2016.

De strukturelle forholdene til Lister gir en forventet nettoinnflytting på 7,5 prosent de siste ti årene. Det er litt lavere nettoinnflytting enn gjennomsnittet for Norge. Lister er forventet å ha en nettoinnflytting (inkludert innvandring) som er 0,9 prosentpoeng under gjennomsnittet på grunn av sin lokalisering.

2.5 Bostedsattraktivitet

De strukturelle flyttebetingelsene som ble beskrevet på forrige side er teoretiske tall som framkommer gjennom vår attraktivitetsmodell. Tallene baserer seg på ulike karakteristika ved den enkelte region, og har hovedsakelig med lokalisering og befolkningstetthet å gjøre.

Arbeidsplassveksten i egen region påvirker også nettoflyttingen. Dersom arbeidsplassveksten i regionene er sterkere enn landsgjennomsnittet, vil det påvirke nettoflyttingen positivt. De strukturelle betingelsene og den relative arbeidsplassveksten på stedet vil da i sum være lik forventet nettoflytting.

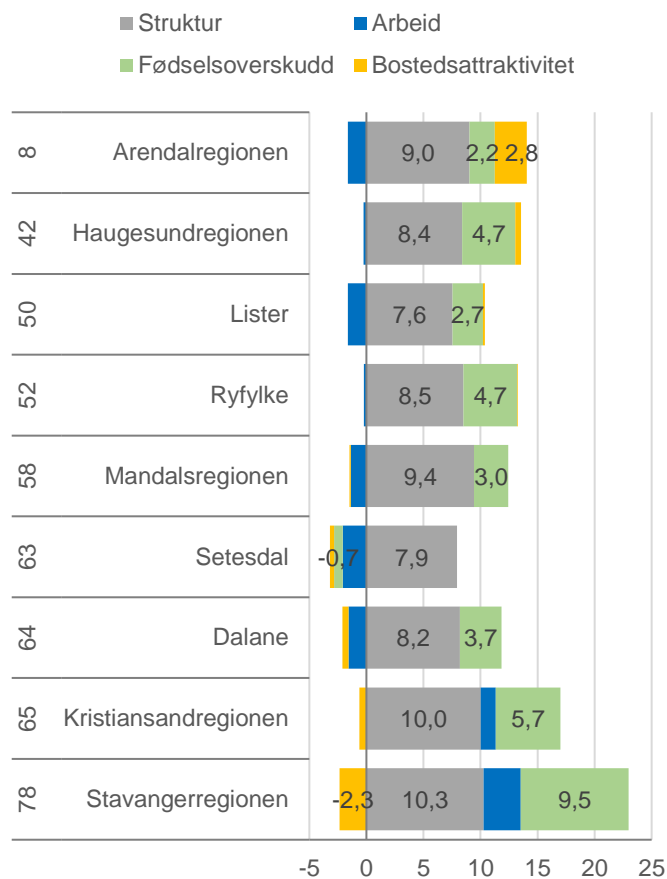
Den faktiske nettoflyttingen kan være forskjellig fra den forventede. Noen regioner har bedre flyttetall enn forventet. Dette er regioner som av en eller annen årsak har vært attraktive for bosetting. Vår definisjon på bostedsattraktivitet er differansen mellom faktisk og forventet nettoflytting. Denne bostedsattraktiviteten kan være positiv eller negativ.

I figur 24 har vi vist bostedsattraktiviteten sammen med strukturelle drivkrefter, effekten av arbeidsplassvekst i egen region og fødselsbalansen. Summen av alle søylene vil nå være stedets faktiske befolkningsvekst i perioden.

Det er bare Arendalregionen som har hatt høy bostedsattraktivitet av regionene i denne landsdelen de siste ti årene. Arendal har økt sin befolkning med 2,8 prosent de siste ti årene gjennom å ha høy bostedsattraktivitet. Stavangerregionen er den eneste av regionene som har hatt betydelig lavere nettoflytting enn forventet. Utenom disse regionene er forskjellene i bostedsattraktivitet svært små, ettersom de har en bostedsattraktivitet nær middels.

Lister har hatt nøytral bostedsattraktivitet. Flyttetallene har i sum vært svært lik forventet verdi de siste ti årene.

Bostedsattraktiviteten er et resultat av mange ulike kvaliteter på stedet. Vi pleier å skille mellom fire kategorier av slike attraktivitetsfaktorer: Areal og boliger, ameniteter (goder, tjenester og attraksjoner), omdømme og stedlig kultur og identitet.

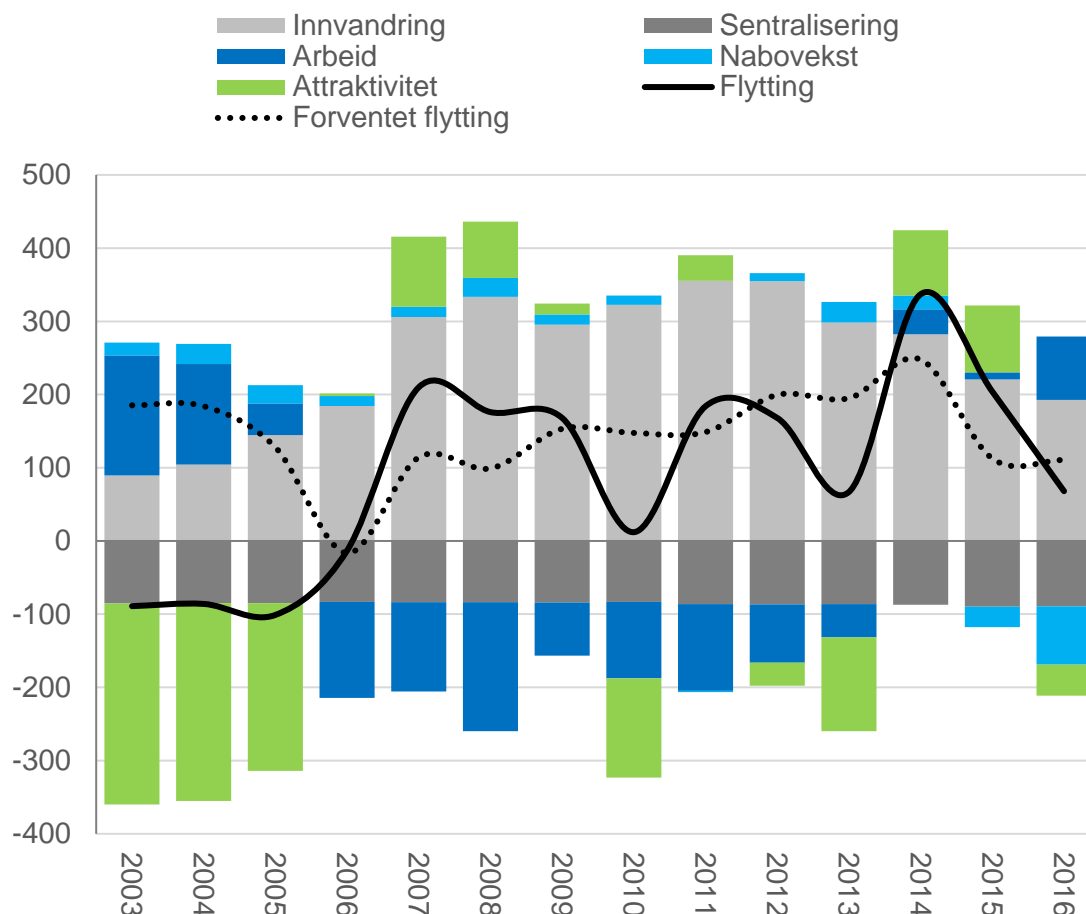
Figur 24: Drivkrefter for nettoflytting og bostedsattraktivitet i regionene i Agder og Rogaland i perioden 2007-2016.

Figuren gir oss svaret på hvorfor Lister har hatt betydelig svakere befolkningsvekst enn Kristiansandregionen, som vi viste i figur 20. Lister har hatt en vekst i folketallet på 8,8 prosent de siste ti årene, mens Kristiansandregionen har vokst med 16,4 prosent. Differansen er 7,6 prosentpoeng.

Årsaken til at Kristiansandregionen har hatt bedre befolkningsvekst enn Lister er at Kristiansandregionen har hatt bedre arbeidsplassvekst, høyere fødselsoverskudd og mer sentral (mer gunstige strukturelle betingelser for nettoflytting). Bostedsattraktiviteten er faktisk bedre i Lister enn Kristiansandregionen. Lister har hatt litt bedre nettoflytting enn forventet, mens Kristiansandregionen har hatt litt lavere nettoflytting enn forventet.

2.6 Bostedsattraktivitet utvikling

I figuren under oppsummerer vi hele analysen av flyttingen i Lister for årene 2003-2016. Vi kan se hvordan de ulike drivkreftene for flytting har utviklet seg sammen med den faktiske utviklingen.

Figur 25: Drivkrefter for flytting, forventet flytting, bostedsattraktivitet og faktisk nettoflytting i Lister.

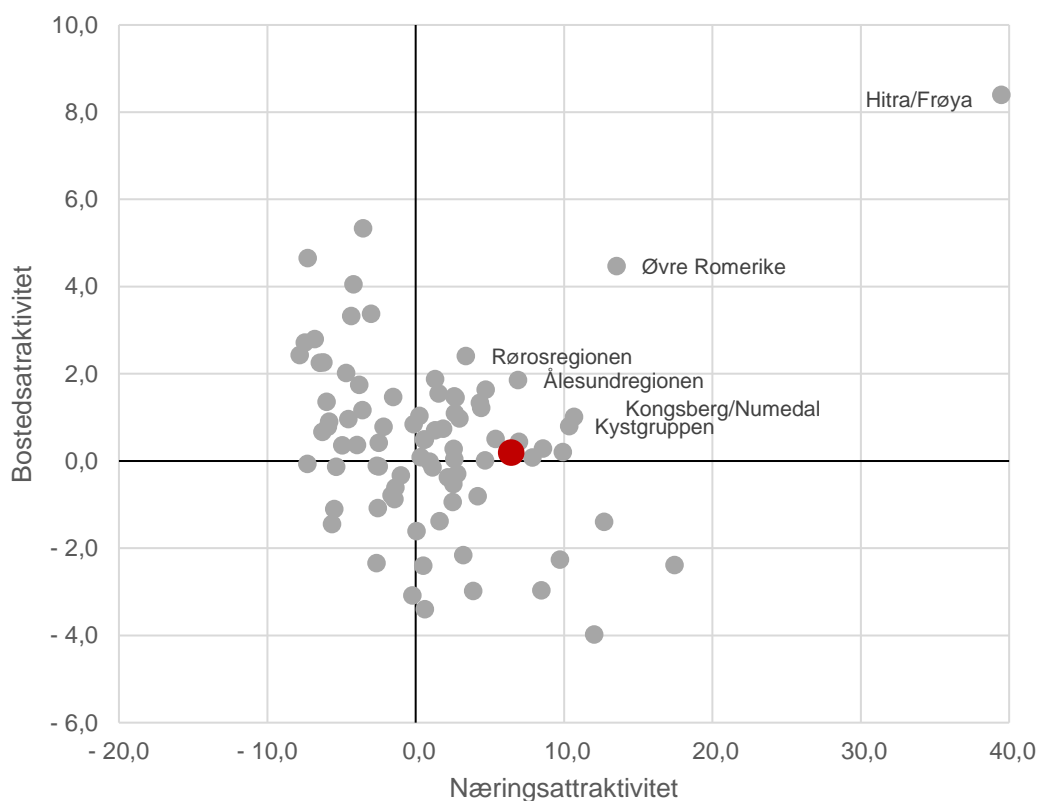
De siste to årene har forventet nettoflytting til Lister blitt lavere. Det skyldes at Norge har fått lavere nettoinnvandring og at arbeidsplassveksten i kommuner som det pendles til (naboveksten) har gått fra positiv til sterkt negativ. Det er naturligvis oljekrisen som har rammet Stavangerregionen og Kristiansandregionen. Et svært positivt trekk er at Listers egen arbeidsplassvekst har gått fra å være under gjennomsnittet til godt over gjennomsnittet.

Nettoflyttingen til Lister har imidlertid falt mer enn den burde. Forventet nettoflytting til Lister i 2016 var høyere enn den faktiske. Lister hadde derfor en negativ bostedsattraktivitet i 2016. Det var høy og positiv bostedsattraktivitet i Lister i 2014 og 2015. Vi så i kapitlet om pendling at det har blitt langt mindre utpendling til Stavanger- og Kristiansandregionen mens innpendlingen fra disse regionene har økt. Den gode arbeidsplassveksten i Lister har dermed bidratt til å opprettholde sysselsettingen i disse regionene i stedet for å generere økt innflytting.

3. Samlet attraktivitet

Det er to måter en region kan skape ekstra vekst på. For det første kan regionen skape kvaliteter som øker innflytting og reduserer utflytting; bostedsattraktivitet. For det andre kan regionen skape næringsattraktivitet som fører til ekstra vekst i antall arbeidsplasser.

I figuren under viser vi hvor attraktive regionene i Norge har vært for henholdsvis bosetting og næringsliv de ti siste årene.

Figur 26: Bosteds- og næringsattraktivitet til regionene i Norge i perioden 2007-2016. Den røde er Lister.

Noen regioner har klart å øke veksten både i befolkning og arbeidsplasser i næringslivet gjennom å være attraktive. Hitra/Frøya, Øvre Romerike, Rørosregionen, Ålesundregionen, Kongsberg/Numedal og Kystgruppen er de fremste eksemplene på attraktive regioner de siste ti årene.

Lister har vært attraktiv for næringsliv, noe som har gitt en ekstra vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet på 6,5 prosent. Bostedsattraktiviteten er positiv, men bare så vidt. Men Lister er blant regionene den beste kvadranten, sammen med regioner som har hatt positive verdier både for bosteds- og næringsattraktivitet.

3.1.1 Samlet attraktivitet i kommunene

Hvis vi skal legge sammen bosteds- og næringsattraktivitet til samlet attraktivitet, må vi ta stilling til hvordan vi skal vekte disse to attraktivitetsdimensjonene. Bostedsattraktivitet måler ekstra innflytting av personer i forhold til forventet mens næringsattraktivitet måler ekstra arbeidsplassvekst i næringslivet utover forventet. I denne rapporten har vi vektet disse to attraktivitetsdimensjonene slik at de varierer omtrent like mye. Det innebærer ganske enkelt å dividere næringsattraktiviteten på tre. Enkelt sagt teller én prosent ekstra innflytting like mye som tre prosent ekstra arbeidsplassvekst i næringslivet.

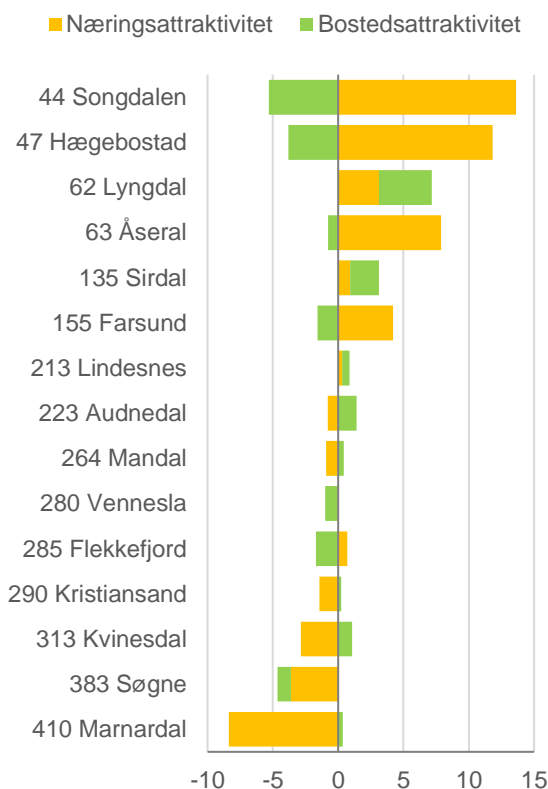
Samlet attraktivitet med denne metoden er vist i den øverste figuren. Vi kan se at Songdalen, Hægebostad og Lyngdal hadde høyest samlet attraktivitet av kommunene i Vest-Agder de siste ti årene. Sirdal, Farsund og Lindesnes har også samlet sett vært over middels attraktive.

Flekkefjord og Kvinesdal havner under middels når det gjelder samlet attraktivitet.

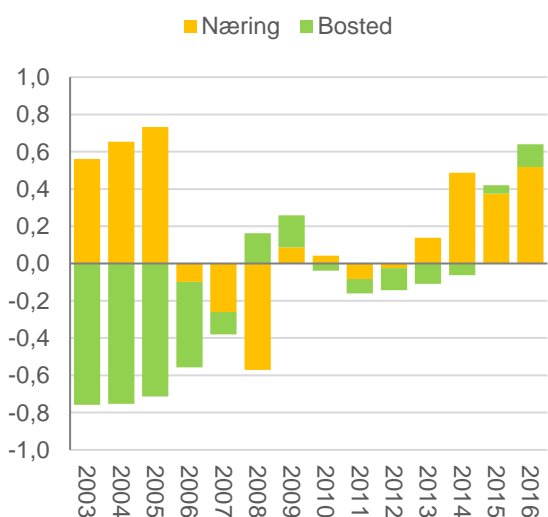
3.1.2 Utvikling i samlet attraktivitet

I figuren til høyre er utviklingen i den samlede attraktiviteten til Lister vist fra 2003 til 2016. Vi bruker nå tre års glidende gjennomsnitt slik at det er lettere å se trenden.

Den samlede attraktiviteten i Lister har vært økende siden 2011. I de siste to årene har Lister hatt positiv bostedsattraktivitet og næringsattraktiviteten har vært høy.

Figur 27: Samlet attraktivitet i kommunene i Vest-Agder i perioden 2007-2016. Tallet til venstre angir rangering i forhold til de 426 kommunene i landet.

Figur 28: Utvikling i samlet attraktivitet i Lister. Tre års glidende gjennomsnitt.

4. Scenarier

Hittil i denne rapporten har vi beskrevet og analysert utviklingen i befolkning og arbeidsplasser fra 2000 til og med 2016. Nå skal vi rette blikket mot mulige utviklingsscenarier for de neste årene. Vi skal først se på noen nasjonale utviklingstrekk som vil få stor betydning for utviklingen. Derneft skal vi lage ulike scenarier basert på hvilken attraktivitet Lister vil lykkes å skape for bosetting og attraktivitet.

4.1 Innvandringen til Norge

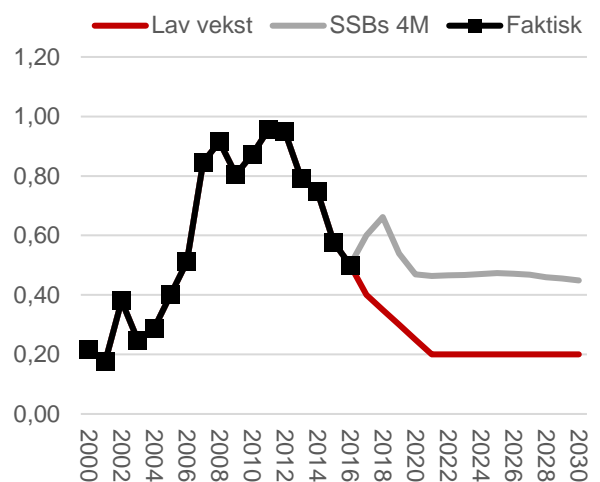
Nettoinnvandringen til Norge vil bety mye for befolkningsutviklingen de neste årene. Samtidig er usikkerheten om utviklingen av nettoinnvandringen svært høy. Dette er derfor en svært viktig faktor for framtidig befolkningsutvikling.

Nettoinnvandringen til Norge har falt sterkt siden 2013. Det kan se ut til at innvandringen i 2017 og 2018 vil fortsette denne trenden. Det er en helt annen utvikling enn SSB framskrev i sin middelframskrivning fra 2016.

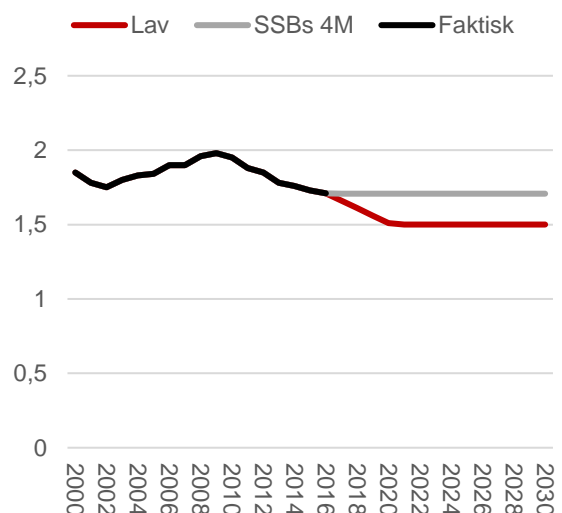
I figuren er den faktiske utviklingen fra 2000 til 2016 vist sammen med to scenarier for de neste årene. I det ene (SSBs 4M) antas nettoinnvandringen til Norge å bli som framskrevet av SSB i sin middelframskrivning. I det andre scenariet (Lav vekst) antas nettoinnvandringen til Norge å synke videre for å stabilisere seg på et nivå tilsvarende 0,2 prosent av folketallet.

4.2 Fruktbarheten i Norge

Fruktbarheten betyr ikke så mye for befolkningsutviklingen på kort sikt, men får stor betydning på lengre sikt. Fruktbarheten i Norge har falt betydelig fra 1,96 i 2009 til 1,71 i 2016. Fruktbarhetstallet angir gjennomsnittlig antall barn en kvinne føder i løpet av livet. Vi har derfor et lavvekstscenario der fruktbarheten synker til 1,5. I det andre scenariet forutsetter vi at fruktbarheten blir som framskrevet i SSB sitt middelalternativ (1,71).

Figur 29: Netto innvandring til Norge i prosent av folketallet. Faktiske tall til 2016, to ulike scenarier fram til 2030.

Figur 30: Fruktbarheten i Norge. Faktiske tall til 2016, to ulike scenarier fram til 2030.

4.3 Strukturell utvikling i bransjer og sektorer i Norge

Når vi skal lage scenarier over utvikling i antall arbeidsplasser må vi ta stilling til hvordan utviklingen blir i ulike bransjer og sektorer på landsbasis. Vi har sett på den historiske utviklingen og trenden i de enkelte bransjene og sektorene og beregnet framtidig vekst ut fra det. Samtidig har vi sørget for at den samlede veksten i antall arbeidsplasser skal være konsistent med utviklingen i antall innbyggere i Norge i arbeidsfør alder slik at andelen som er sysselsatt holdes konstant innenfor hvert årstrinn. Da får vi ut følgende vekstrater i scenariene:

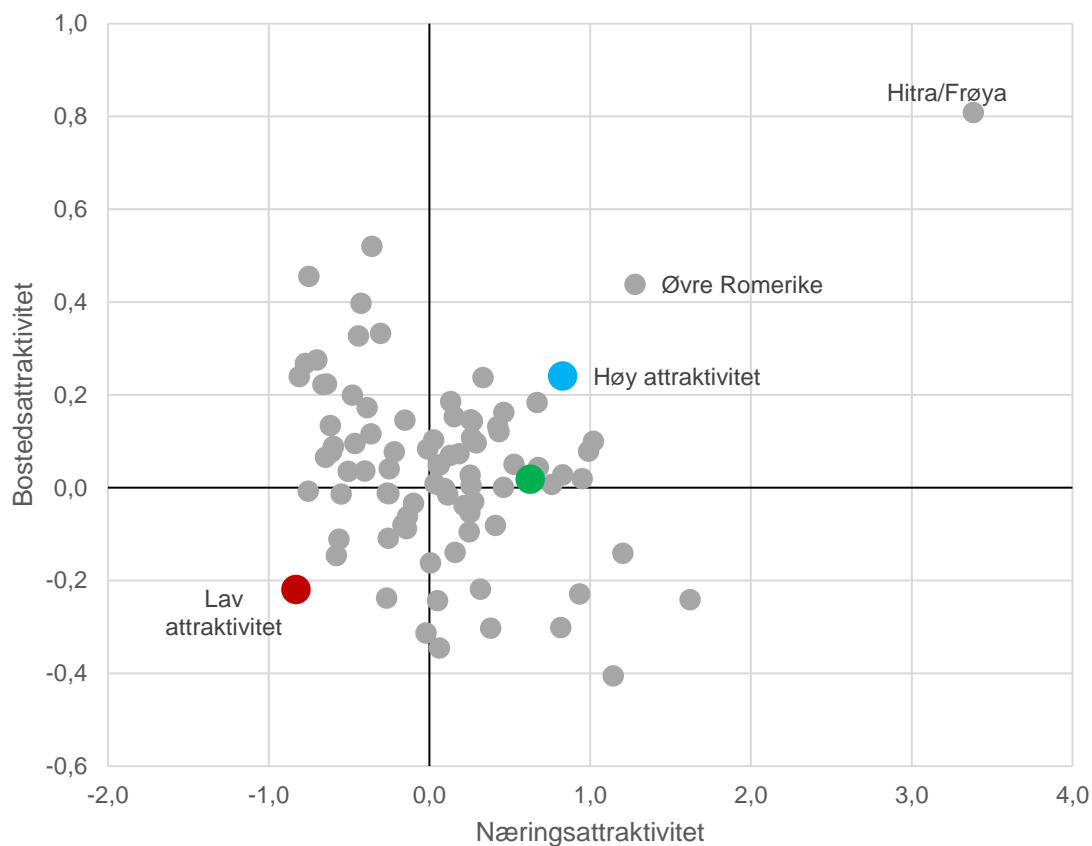
Tabell 2: Årlige gjennomsnittlige vekstrater i antall arbeidsplasser i de enkelte bransjene og sektorene i perioden 2007-2016, samt årlige vekstrater i de to scenariene.

Bransje/sector	Gjennomsnitt 2007-2016	SSB 4M	Lavvekst
Anna industri	-2,0	-2,8	-3,1
Næringsmidler	-0,4	-0,4	-0,7
Olje- og gass utvinning	2,7	-2,0	-2,3
Prosessindustri	-2,1	-1,8	-2,0
Verkstedindustri	-1,3	-3,0	-3,3
Fisk	-0,3	0,0	-0,3
Gruve	0,3	-1,2	-1,5
Landbruk	-4,1	-3,2	-3,5
Olje- og gasstjenester	6,7	-2,0	-2,3
Teknisk/vitenskap	1,0	0,5	0,2
Tele og IKT	2,9	1,8	1,5
Aktivitet	1,6	1,3	1,0
Handel	0,1	-0,3	-0,6
Overnatting	0,3	-0,1	-0,4
Servering	2,6	2,6	2,3
Agentur og Engros	-0,2	-1,0	-1,3
Bygg og anlegg	2,8	1,2	0,9
Diverse	1,1	0,7	0,4
Finans, eiendom, utleie	-0,8	-1,4	-1,7
Forretningstjenester	3,3	1,4	1,1
Transport	-0,4	-0,6	-0,9
Utleie av arbeidskraft	1,6	0,1	-0,2
Lokale næringer	2,1	1,2	0,9
Kommune	1,9	1,5	1,2
Stat	1,9	1,9	1,6
Fylke	0,9	0,5	0,2

I scenariene regner vi med at den strukturelle utviklingen som vi har sett de siste årene fortsetter. De mest oljebaserte bransjene går fra vekst til nedgang. Den samlede veksten i antall arbeidsplasser blir en del lavere i begge scenariene enn de historiske tallene. Det er fordi befolkningsveksten vil avta. Befolkningsveksten blir dermed ikke høy nok til at den sterke arbeidsplassveksten kan fortsette.

4.4 Framtidig attraktivitet for Lister

Så langt har vi beskrevet hvilke forutsetninger vi har valgt for den nasjonale utviklingen i scenariene. Utviklingen i Norge med hensyn på innvandring, fruktbarhet og arbeidsplassvekst vil ha direkte betydning for utviklingen i Lister, men dette er strukturelle forhold som Lister ikke kan påvirke. Lister kan imidlertid skape høyere vekst gjennom å bli mer attraktiv for næringsliv og bosetting. Vi skal også lage scenarier for utviklingen i Lister med forskjellige grader av attraktivitet, som vist i figuren under.

Figur 31: Attraktivitetsverdier for alle regioner i perioden 2007-2016, samt verdier for scenario med høy og lav attraktivitet. Listers attraktivitetsverdier for perioden 2007-2016 er vist med den grønne prikken.

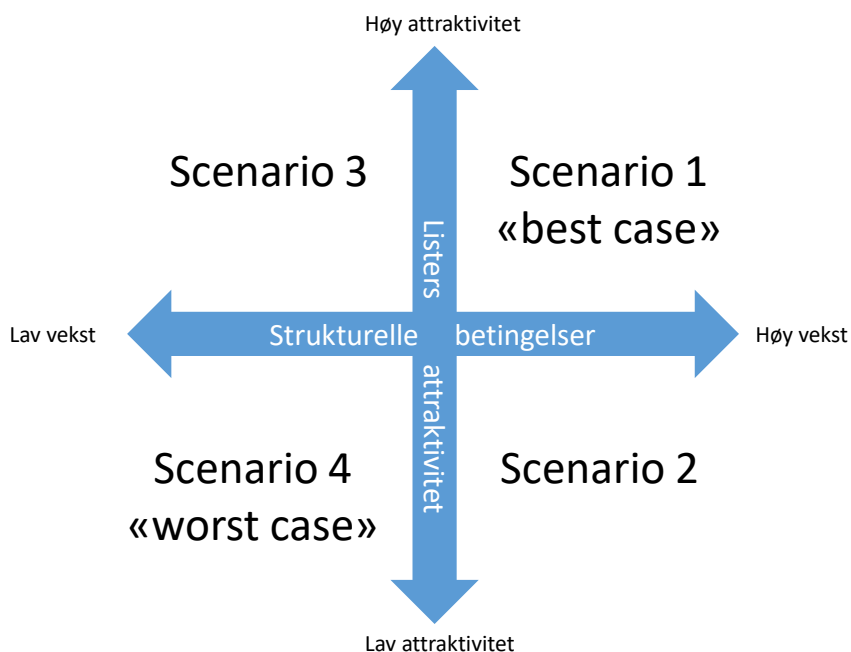
De aller fleste regioner og kommuner ønsker å være attraktive og planlegger for det. Mange kommuner setter seg også ambisiøse mål for vekst i folketall og arbeidsplasser i sine samfunnsplaner. Siden vi har historiske data for attraktiviteten for alle steder, kan vi lage scenarier for vekst med høye, men likevel realistiske verdier for attraktivitet.

Den blå prikken viser hvilke attraktivitetsverdier vi legger inn for scenariet med høy attraktivitet. I dette høyattraktivitetsscenarioet har Lister attraktivitetsverdier tilsvarende de 10-15 mest attraktive regioner i landet for både bosteds- og næringsattraktivitet de siste ti årene.

Det er også et scenario for hvordan utviklingen blir i Lister med lav attraktivitet, vist med den røde prikken. I dette lavattraktivitetsscenarioet har Lister tilsvarende attraktivitetsverdier på begge attraktivitetsdimensjonene.

4.5 Fire scenarier for Lister

Vi vil vise fire ulike scenarier for befolkningsvekst og arbeidsplassvekst for Lister, som vist i figuren under.

Figur 32: Fire scenarier for Lister.

I to av scenariene vil veksten i Norge bli høy. Befolkningsveksten blir da som framskrevet i SSBs middelframskrivning (4M) og arbeidsplassveksten vil bli slik at sysselsettingsandelen i befolkningen opprettholdes på hvert alderstrinn. Dette gir gode strukturelle betingelser for vekst i Lister. Dette er de to scenariene til høyre i figuren (scenario 1 og 2)

Vi har laget to scenarier der befolkningsveksten i Norge blir lavere enn SSBs framskrivinger, med tilsvarende lav arbeidsplassvekst. Som nevnt kan det se ut til at vi er på vei mot en periode med lavere vekst i Norge. De to scenariene med lav vekst er scenario 3 og 4 som ligger på venstre side i figuren.

På den vertikale akse er det Listers attraktivitet som skiller. I de øverste scenariene har Lister oppnådd høy attraktivitet, men har ulike strukturelle vekstbetingelser. I de nederste scenariene har Lister svak attraktivitet.

Scenario 1 er å betrakte som «best case». I dette scenariet er de strukturelle betingelsene gode samtidig som Lister har høy attraktivitet både for næringsliv og bosetting.

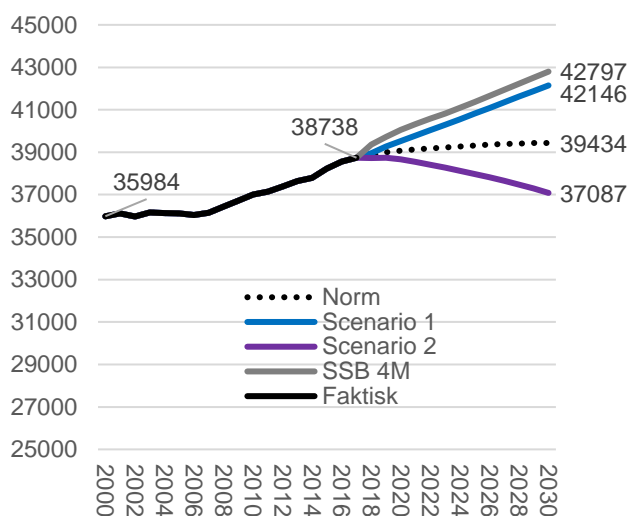
Scenario 4 er «worst case». Her er de strukturelle betingelsene svake og attraktiviteten lav.

Ingen av scenariene er ekstreme eller usannsynlige. Vi skal se at det likevel blir ganske stor forskjell på utviklingen i Lister med de forutsetningene som er lagt til grunn. Det er fordi fremtiden er usikker, spesielt når det gjelder Norges vekst de neste årene.

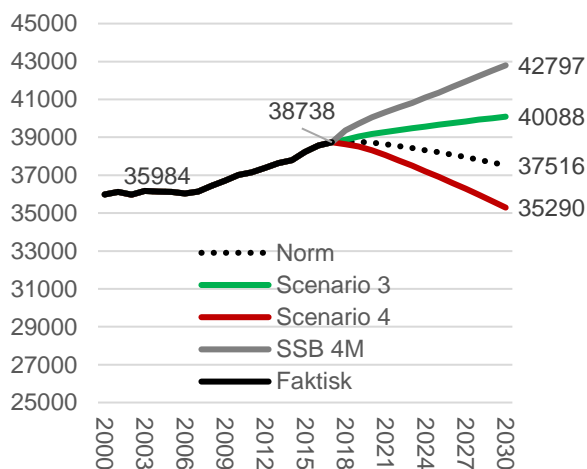
4.6 Scenarier for befolkningsutvikling

Den øverste figuren viser hvordan folketallet kan utvikle seg i Lister dersom den nasjonale veksten blir høy. Hvis Lister lykkes med å skape høy attraktivitet for bosetting og næringsliv, vil folketallet øke til 42 146 innbyggere i 2030. Dersom attraktiviteten i Lister blir lav vil folketallet synke til 37 087. SSB har i sin middelframskrivning av folketallet i Lister et folketall på 42 797 i 2030. For at det skal bli så mange innbyggere må Lister øke sin attraktivitet vesentlig. Med middels attraktivitet (som vises i scenarieret «norm» i figuren), vil det bli 39 434 innbyggere. De siste ti årene har attraktiviteten i Lister vært over middels. Hvis det fortsetter vil utviklingen ligge mellom «norm» og scenario 1.

Den nederste figuren viser hvordan befolkningsutviklingen i Lister kan bli dersom den nasjonale veksten blir lav, men med de samme attraktivitetsverdiene som i den øverste figuren. Med lav nasjonal vekst, vil folketallet i beste fall bli 40 088 i 2030. Med lav attraktivitet vil folketallet i Lister synke ned til 35 290 i 2030. Med lav nasjonal vekst må Lister ha høy attraktivitet for å unngå nedgang i folketallet.

Figur 33: Scenarier for befolkningsvekst med høy nasjonal vekst, varierende attraktivitet i Lister, samt SSBs middelframskrivning for folketallet.

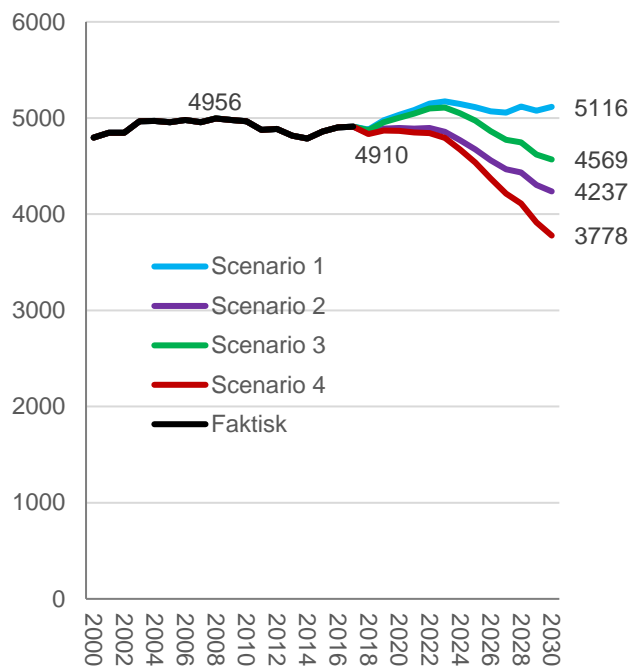
Figur 34: Scenarier for befolkningsvekst med lav nasjonal vekst, varierende attraktivitet i Lister, samt SSBs middelframskrivning for folketallet.

4.7 Antall skolebarn

Scenariomodellen gir scenarier for antall innbyggere på alle alderstrinn. Det er imidlertid spesielt interessant å se hvordan antall barn i grunnskolealder utvikler seg i de ulike scenariene. Utviklingen i antall barn er følsomt for endringer i attraktivitet. Det er fordi kvinner i fødedyktig alder har stor mobilitet og fordi mange familier flytter når barna er små.

I scenario 1 (best case) vil antall skolebarn øke til 5 173 i 2023. Deretter vil antallet barn holde seg fram til 2030. I scenario 2, som har samme nasjonale vekst og fruktbarhet som i scenario 1, vil antall skolebarn synke. Da blir det mer enn 600 færre skolebarn i 2030. Forskjellen mellom scenario 1 og scenario 2 er Listers attraktivitet.

I scenario 4 (worst case) vil antall barn i grunnskolealder i Lister holde seg stabilt fram til 2024. Deretter går barnetallet ganske raskt nedover. Antall skolebarn i 2030 vil da bli 3 778. Det er over 1 100 færre enn i 2017. En slik utvikling vil legge press på skolestrukturen og kunne føre til nedleggelse av mange skoler.

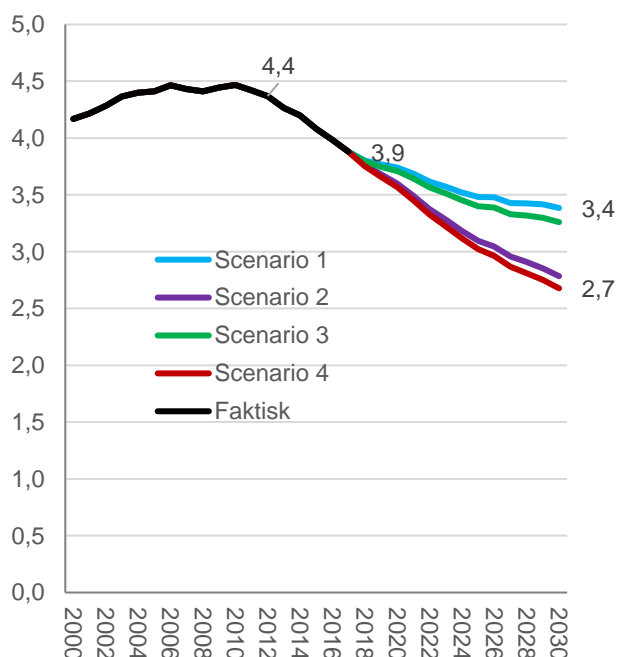
Figur 35: Scenarier for antall barn 6-15 år i Lister.

4.8 Forsørgerbyrden

Et mål for forsørgerbyrde er antall personer i arbeidsdyktig alder (20-66 år) per person over 67 år. Forsørgerbyrden i Norge vil øke sterkt de neste årene. Det er fordi det vil bli en sterk økning i antall pensjonister uten at antall innbyggere i arbeidsdyktig alder øker tilsvarende.

I 2017 er det 3,9 personer i arbeidsdyktig alder per pensjonist i Lister. Dette tallet vil synke de neste årene, uansett scenario. Det er fordi antall eldre vil øke mye de neste årene.

I scenario 1, der veksten og innflyttingen i Lister er sterkest, vil det bli 3,4 personer i arbeidsdyktig alder per pensjonist. I scenario 4 (worst case) blir det bare 2,7.

Figur 36: Scenarier for forsørgerbyrde. Antall personer 20-66 år per person 67+ i Lister.

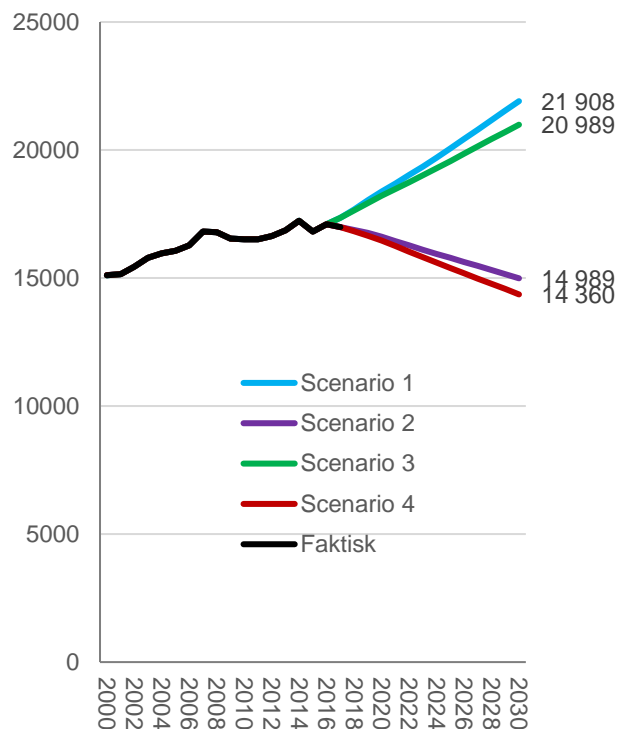
4.9 Scenarier for arbeidsplassvekst

Vi vil også vise best og worst case for arbeidsplassutviklingen i Lister. Lister har som tidligere beskrevet hatt en vekst fra 15 157 arbeidsplasser i 2000 til 17 101 arbeidsplasser på slutten av 2016.

I scenario 1 vil antall arbeidsplasser øke til 21 908 i 2030. Mesteparten av veksten vil komme i næringslivet. Den sterke veksten er da knyttet til høy attraktivitet for næringsliv sammen med en sterk befolkningsvekst.

I scenario 4 vil antall arbeidsplasser synke til 14 360 i 2030. Det blir da nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet på grunn av svak næringsattraktivitet.

Det er et stort sprik i scenariene for arbeidsplassvekst. Det er fordi det har vært stor spredning i arbeidsplassveksten i kommuner og regioner de siste årene. Da blir det også stort sprik i framskrivningene.

Figur 37: Scenarier for utvikling i antall arbeidsplasser i Lister.

5. Næringslivsindeksen

I dette kapitlet skal vi se nærmere på et sett med indikatorer for næringsutvikling som vi til slutt skal sette sammen til en næringslivsindeks. Vi har allerede vist utviklingen av antall arbeidsplasser i næringslivet og analysert denne utviklingen. Det er arbeidsplassutviklingen i næringslivet som har klart størst betydning for samfunnsutviklingen på et sted. Derfor får arbeidsplassutviklingen i næringslivet en sentral plass i vår attraktivitetsmodell. For de fleste bedriftsledere er det imidlertid ikke et selvstendig mål å maksimere antall ansatte, snarere tvert imot. Derfor kan det være interessant å måle næringsutviklingen på en måte som ligger nærmere næringslivets egne premisser. Hensikten er å få fram om næringslivet går godt eller dårlig sammenliknet med andre steder.

Vi bruker 11 indikatorer i næringslivsindeksen, som utgjør fem delindekser:

Tabell 3: De fem delindeksene og enkeltindikatorerne i næringslivsindeksen.

Delindeks	Indikator
Arbeidsplassvekst	Arbeidsplassvekst
Produktivitet	Produktivitet
	Bransjustert produktivitet
Lønnsomhet	Andel lønnsomme foretak
	Bransjustert andel lønnsomme foretak
	Andel foretak med positiv egenkapital
Nyetableringer	Etableringsfrekvens
	Bransjustert etableringsfrekvens
	Vekst i antall foretak
	Bransjustert vekst antall foretak
Næringslivets størrelse	Næringslivets størrelse

Den første indikatoren er vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet. Den er beskrevet i kapittel 1. Dernest har vi en delindeks for produktivitet, som er verdiskapingen i løpende kroner i næringslivet per ansatt i næringslivet. Produktet av antall arbeidsplasser og produktivitet blir verdiskapingen i næringslivet. Den tredje delindeksen i næringslivsindeksen er lønnsomhet. Her har vi fire indikatorer. Det er også bra for et sted å ha mange nyetableringer. Det er fire indikatorer for nyetablering. Disse er grunnlaget for etableringsindeksen. Til slutt teller også næringslivets relative størrelse. Regioner med et relativt stort næringsliv skårer høyere.

For hver indikator gis regionene en verdi på 0 for dårligste kommune og 100 for beste. Ekstremverdier som ligger utenfor 2,5 standardavvik er trunkert. Indeksene er gjennomsnittet av resultatet for indikatorene. Næringsindeksen samlet sett er gjennomsnittet av delindeksene.

Vi skal nå vise resultatene trinn for trinn, og beskrive hver indikator mer i detalj.

5.1 Verdiskaping og produktivitet

Verdiskapingen i en bedrift er salgsinntekter fratrukket innkjøpte varer og tjenester. Vi kan beregne verdiskapingen i næringslivet i en kommune gjennom å summere verdiskapingen i alle foretakene. Vi fordeler da verdiskapingen i foretak med produksjon i flere kommuner proporsjonalt med antall ansatte på hvert sted. Vi får bare tatt med foretak som er regnskapspliktige.

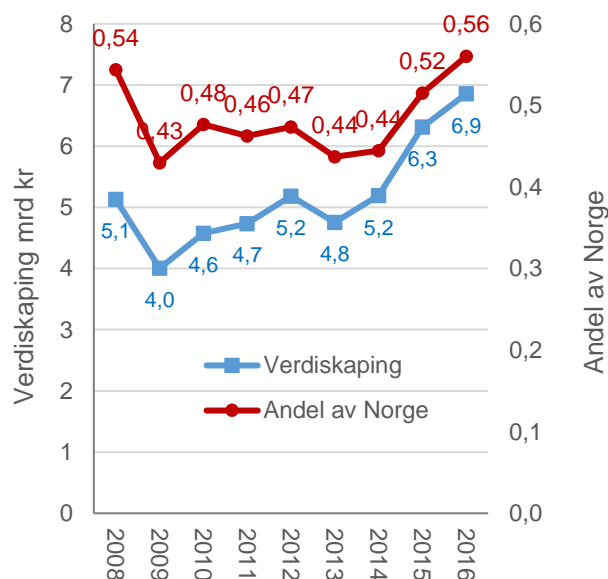
5.1.1 Verdiskaping i Lister

Verdiskapingen i næringslivet i Lister har økt mye de siste årene. I 2013 var samlet verdiskaping i næringslivet på 4,8 mrd kroner. I 2016 var verdiskapingen økt til 6,9 mrd. Noe av økningen er inflasjon, siden verdiskapingen er målt i løpende kroner.

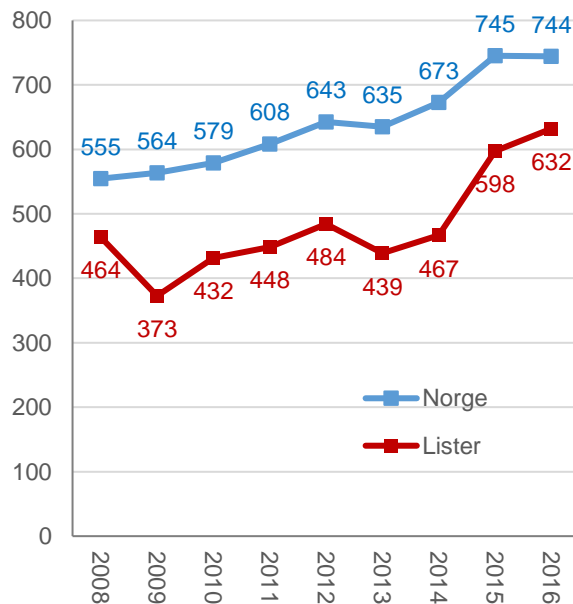
I figur 38 ser vi også hvor stor andel næringslivet i Lister har av landets verdiskaping. Andelen til Lister har økt fra 0,44 prosent i 2013 til 0,56 prosent i 2016. Det betyr at verdiskapingen i næringslivet i Lister øker langt raskere enn verdiskapingen i næringslivet ellers i landet.

5.1.2 Produktivitet i Lister

Produktiviteten måles som verdiskaping per ansatt. I Lister er produktiviteten i næringslivet under produktiviteten på landsbasis. Produktiviteten har imidlertid utviklet seg bedre enn i resten av landet siden 2013. I 2016 var verdiskapingen per ansatt 632 000 kr. På landsbasis var verdiskapingen 744 000 kr per ansatt. Produktiviteten i næringslivet i Lister er dermed fremdeles noe under produktiviteten på landsbasis.

Figur 38: Verdiskaping i næringslivet i Lister, unntatt finans og oljeutvinning.

Figur 39: Produktivitet i næringslivet i Lister, unntatt finans og oljeutvinning.

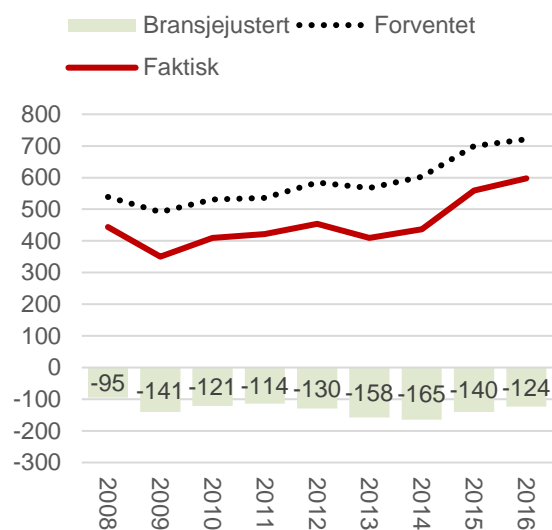
5.1.3 Bransjejustert produktivitet

Produktiviteten varierer mye mellom ulike bransjer. Derfor kan lav produktivitet i næringslivet i en kommune komme av at mange av bedriftene driver virksomhet i bransjer med generelt lav produktivitet. I figuren til høyre har vi beregnet forventet produktivitet i Lister hvis produktiviteten er som gjennomsnittet i hver enkelt bransje. Den prikkede linjen viser hvordan produktiviteten burde ha vært i Lister hvis alle bedriftene hadde en produktivitet lik landsgjennomsnittet i bransjen. Den faktiske produktiviteten (rød linje) har vært lavere i alle årene etter 2008. Differansen kaller vi bransjejustert produktivitet. I 2016 var den bransjejusterte produktiviteten -124 000 kr. Det vil si at den lave produktiviteten vi finner i næringslivet i Lister ikke lar seg forklare av bransjestrukturen alene.

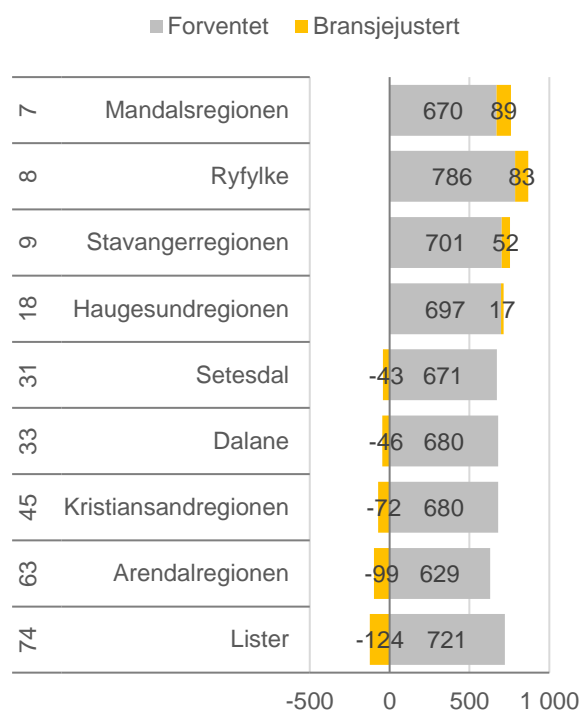
I den nederste figuren til høyre ser vi hva som er forventet produktivitet i regionene i Agder og Rogaland i de grå søylene. Regioner som Ryfylke og Lister har høy forventet produktivitet. Det er fordi en stor andel av næringslivet er i bransjer som har generelt høy produktivitet. Vannkraft er en bransje som har svært høy produktivitet, som Ryfylke har mye av. Lister har også ganske høy forventet produktivitet. Det viser at næringslivet i regionen er konsentrert i bransjer med høy produktivitet, blant annet prosessindustri.

Den bransjejusterte produktiviteten er høyest i regionene Mandalsregionen, Ryfylke og Stavangerregionen. I disse regionene er den bransjejusterte produktiviteten høy. Bedriftene genererer mer verdiskaping per ansatt enn bedrifter i tilsvarende bransje i andre deler av landet.

Lister har som nevnt lav bransjejustert produktivitet. Vi kan se at rangeringsnummeret til Lister er 74 av 85 regioner. Det er dårligst av regionene i denne landsdelen.

Figur 40: Forventet produktivitet i næringslivet (unntatt olje og finans) i Lister ut fra bransjestrukturen og faktisk produktivitet. Differansen er et mål for den bransjejusterte produktiviteten.

Figur 41: Forventet og bransjejustert produktivitet i næringslivet (unntatt olje og finans) i 2016 i regionene i Agder og Rogaland. Tallet til venstre angir rangering blant de 85 regionene i Norge.

5.2 Lønnsomhet

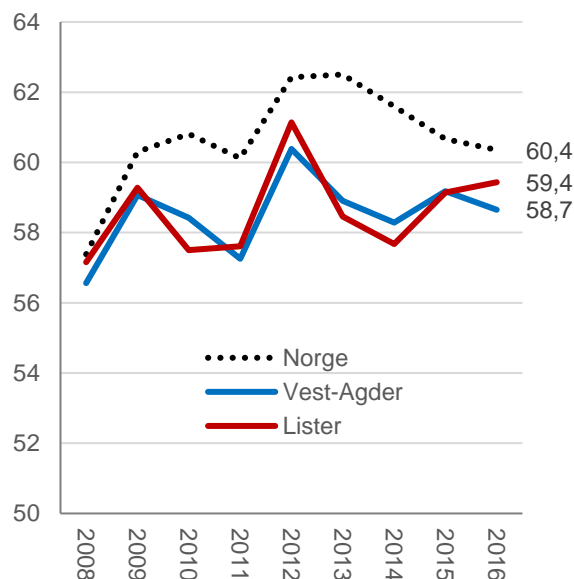
Vi har tre indikatorer for lønnsomheten i næringslivet. Den første indikatoren for lønnsomhet er andel bedrifter med positivt resultat før skatt. Med denne indikatoren teller små og store bedrifter likt. Det er erfaringsmessig den mest hensiktsmessige metoden for å måle forskjeller i lønnsomheten mellom ulike steder. For foretak med virksomhet i flere kommuner har vi fordelt disse i de kommunene de har virksomhet. Det er bare regnskapspliktige foretak som er med i målingen av lønnsomhet.

5.2.1 Andel lønnsomme foretak

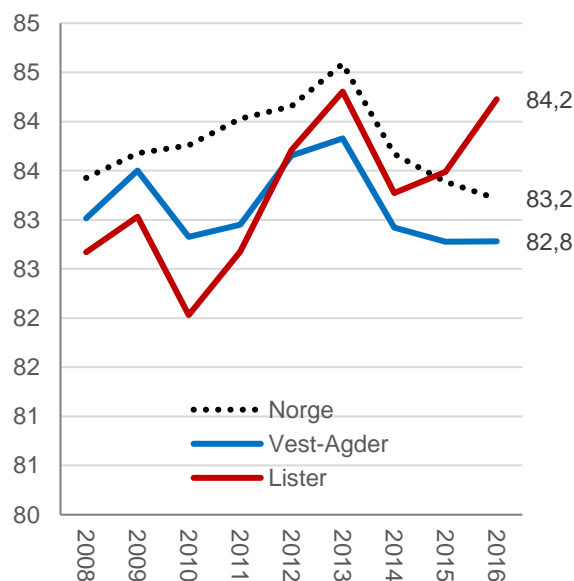
Den første indikatoren er andel lønnsomme foretak. I den øverste figuren ser vi hvordan andelen lønnsomme foretak har utviklet seg i Lister, Vest-Agder og Norge siden 2008. Næringslivet i Vest-Agder og Lister har hatt lavere andel lønnsomme foretak enn landsgjennomsnittet i alle de siste årene. Lønnsomheten i næringslivet i Lister har imidlertid blitt bedre de siste to årene, mens lønnsomheten på landsbasis har sunket. Lønnsomheten i næringslivet i Lister nærmer seg således gjennomsnittet for landet.

5.2.2 Andel foretak med positiv egenkapital

Bedriftenes egenkapital avspeiler lønnsomheten på lang sikt. Bedrifter med underskudd får negativ egenkapital dersom ikke eierne tilfører ny egenkapital. Slike bedrifter står i fare for å gå konkurs. Det har vært en økning i andelen bedrifter med negativ egenkapital i Norge etter 2013. I Lister har egenkapitalsituasjonen blitt bedre. I 2016 er det for første gang en større andel av foretak med positiv egenkapital i Lister enn i resten av landet.

Figur 42: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge, Vest-Agder og Lister.

Figur 43: Prosentvis andel foretak med positiv egenkapital i Norge, Vest-Agder og Lister.

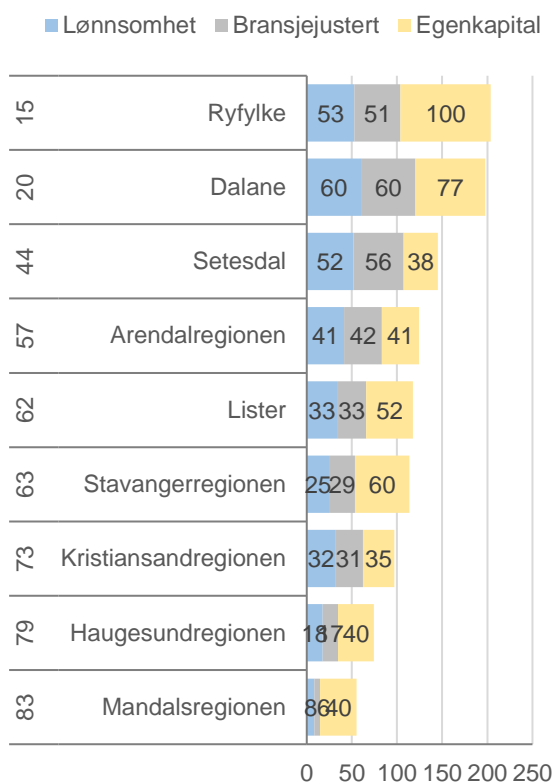
5.2.3 Lønnsomhetsindeksen

Det er tre indikatorer i lønnsomhetsindeksen. I tillegg til andelen lønnsomme foretak og andelen foretak med positiv egenkapital er det en indikator for bransjejustert lønnsomhet. I 2016 hadde bransjesammensetningen forholdsvis liten innvirkning på lønnsomheten. Derfor er det liten forskjell på andelen lønnsomme foretak og den bransjejusterte andelen.

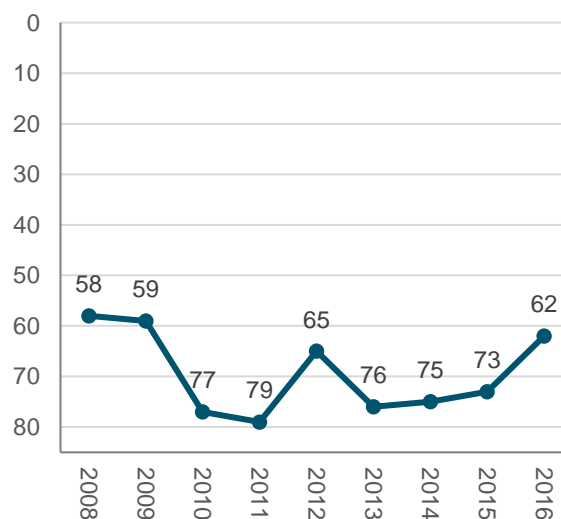
I den øverste figuren ser vi hvordan regionene i Agder og Rogaland kom ut på lønnsomhetsindeksen i 2016. Ryfylke og Dalane har et lønnsomt næringsliv, mens lønnsomheten i de andre regionene er under middels. Stavangerregionen har pleid å være blant regionene med det mest lønnsomme næringslivet, men har nå lønnsomhet langt under middels.

Lister hadde en score under gjennomsnittet for andel lønnsomme foretak, både før og etter justering for bransjestrukturen. Andel foretak med positiv egenkapital har imidlertid blitt bedre enn middels. Samlet sett er Lister rangert som nummer 62 av 85 regioner. Lønnsomheten i næringslivet er fremdeles under middels.

I den nederste figuren ser vi hvordan Lister rangering blant de 85 regionene har utviklet seg. Lønnsomheten i næringslivet i Lister har blitt relativt bedre de tre siste årene, men da fra et lavt nivå, der Lister var blant de ti regionene i landet med dårligst lønnsomhet.

Figur 44: Score for de tre lønnsomhetsindikatorerne: 100=beste region, 0=dårligste, 50=median. Tallet til venstre angir rangering blant de 85 regionene i Norge.

Figur 45: Listers rangering på lønnsomhetsindeksen blant de 85 regionene. 1 er beste region, 85 er svakeste.

5.3 Nyetableringer

Det er et positivt tegn at det etableres mange nye bedrifter slik at det blir flere bedrifter. Når vi måler etableringsaktiviteten ser vi på hvor mange nye bedrifter det blir registrert i foretaksregisteret. Da tar vi utgangspunkt i de organisasjonsformene som næringslivet bruker mest (AS, ASA, ENK, DA, BA, NUF og ANS)

5.3.1 Etableringsfrekvensen

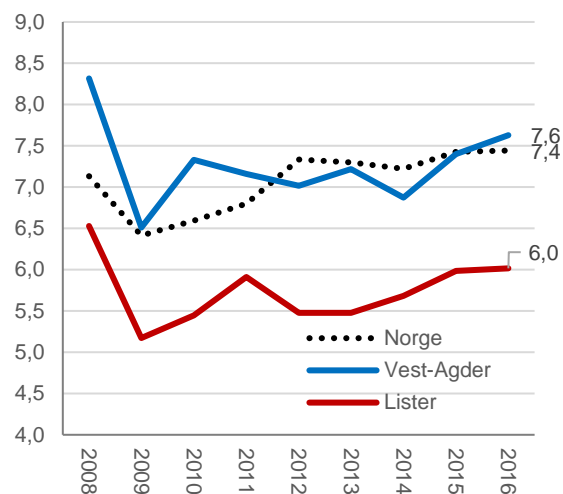
Etableringsfrekvensen er antall nyregistrerte foretak i et år i prosent av antall foretak i begynnelsen av året. Høy etableringsfrekvens betyr at det er mange nystartede selskap.

I Lister har etableringsfrekvensen vært lavere enn gjennomsnittet både for Norge og Vest-Agder i alle årene.

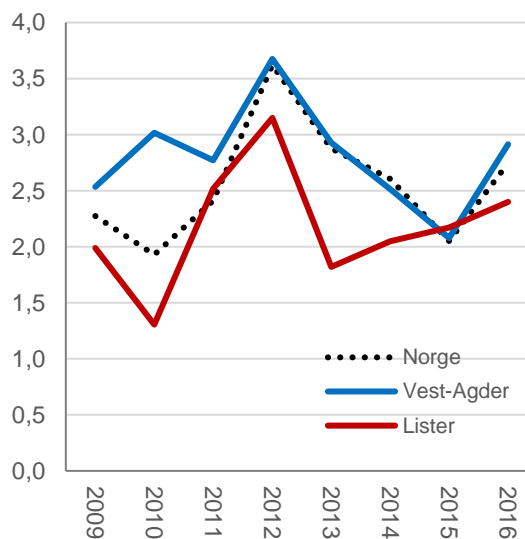
5.3.2 Vekst i antall foretak

Vekst i antall foretak er etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av avregistrerte foretak. Det forteller om nettovæksten i antall registrerte foretak.

I Lister har veksten i antall foretak vært lavere enn gjennomsnittet i landet i de fleste årene. I 2011 og 2015 var det litt høyere foretaksvekst i Lister enn landsgjennomsnittet.

Figur 46: Etableringsfrekvensen: prosentvis andel av ny-etableringer i året i prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året i Norge, Vest-Agder og Lister.

Figur 47: Prosentvis vekst i antall registrerte foretak i Norge, Vest-Agder og Lister

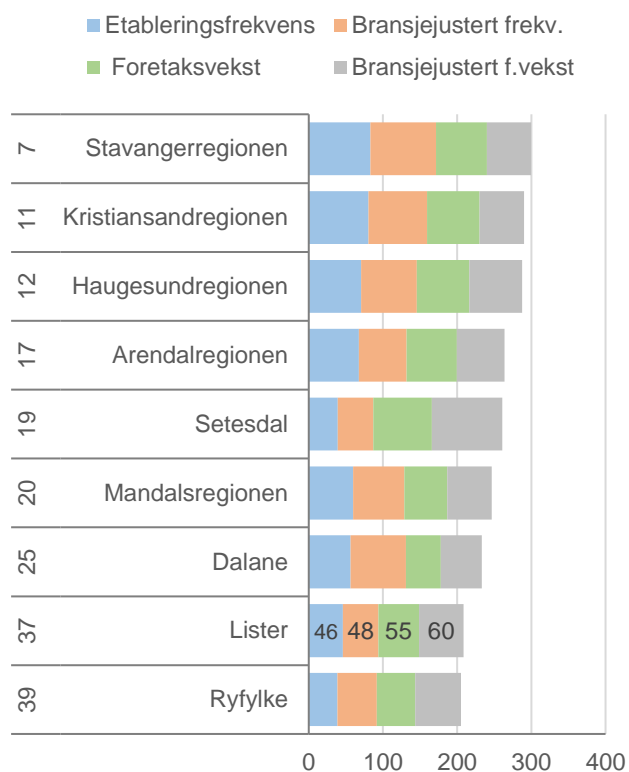
5.3.3 Etableringsindeksen

Etableringsindeksen består av fire indikatorer. I tillegg til etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak, har vi to indikatorer til. Det er bransjustert etableringsfrekvens og bransjustert vekst. Andelen foretak som etableres og legges ned varierer ganske mye mellom de ulike bransjene. De bransjusterte indikatorene justerer for ulikheter i bransjestruktur.

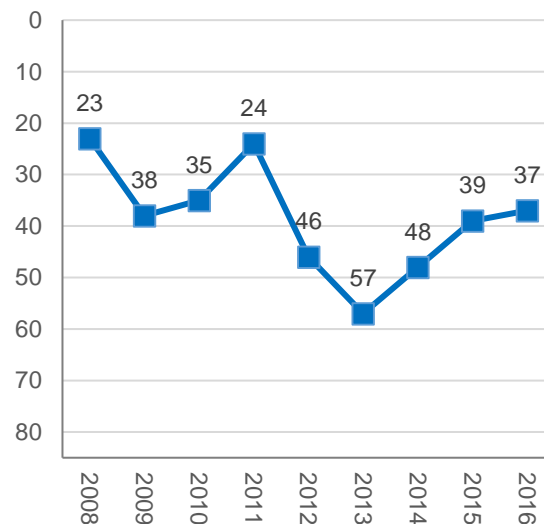
I den øverste figuren ser vi hvordan regionene i Agder og Rogaland kommer ut med hensyn til etableringsindeksen i 2016. Stavangerregionen gjør det best av regionene i denne landsdelen og er rangert som nummer sju av 85 regioner.

Lister gjør det over middels av regionene, når det gjelder nyetablering, og er rangert som nummer 37 av 85 regioner.

I den nederste figuren ser vi utviklingen i etableringsindeksen for Lister siden 2008. Lister var rangert blant den beste halvdel av regionene mellom 2008 og 2011. I 2013 var rangeringen til Lister på etableringsindeksen nede i 57 av 85 regioner. De tre siste årene har Lister klatret på etableringsindeksen hvert år.

Figur 48: Score for de fire indikatorene i etableringsindeksen for regionene i Agder og Rogaland i 2016. Tallet til venstre angir rangering blant de 85 regionene i Norge.

Figur 49: Score for etableringsindeksen for Lister. Gjennomsnitt av score for de fire indikatorene.

5.4 Næringslivets størrelse

Den siste indikatoren i næringslivsindeksen er næringslivets størrelse. Regioner med et stort næringsliv i forhold til befolkningen får en høyere score.

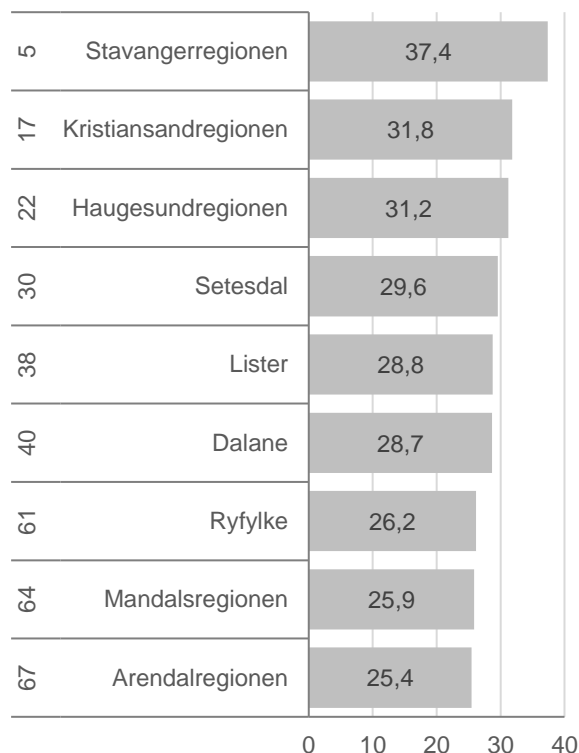
I den øverste figuren ser vi hvordan næringslivets relative størrelse varierer i regionene i Agder og Rogaland i 2016. Stavangerregionen har det største næringslivet i forhold til folketallet av disse regionene.

I Lister utgjør antall arbeidsplasser i næringslivet 28,8 prosent av folketallet. Det er litt over middels av regionene i Norge. Det ser vi av rangeringsnummeret, som er 38 av 85 regioner.

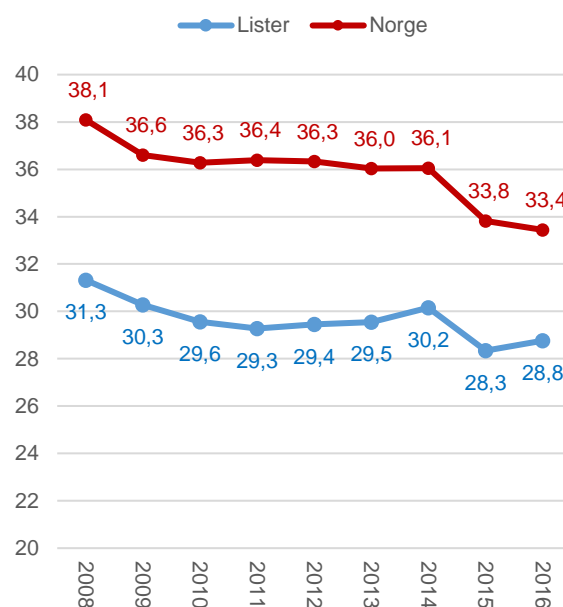
Utviklingen i næringslivets relative størrelse i Lister ser vi i den nederste figuren, sammenliknet med Norge. Det har vært en nedgang i næringslivets størrelse på landbasis. Antall arbeidsplasser i næringslivet vokser saktere enn folketallet. Det sterke fallet i 2015 er imidlertid for det meste et utslag av metodeendring i SSB med hensyn på å telle arbeidsplasser.

Lister har også hatt en nedgang i næringslivets relative størrelse, men nedgangen er mindre enn på landsbasis. Lister fikk en vekst i næringslivets størrelse i 2016.

I 2008 var Lister rangert som nummer 53 med hensyn til næringslivets størrelse. I 2016 er rangeringen 38.

Figur 50: Næringslivets størrelse, målt som antall arbeidsplasser i næringslivet i prosent av folketallet i 2016. Tallet til venstre angir rangering blant de 85 regionene i Norge.

Figur 51: Næringslivets relativ størrelse i Lister og Norge.

5.5 Næringslivsindeksen

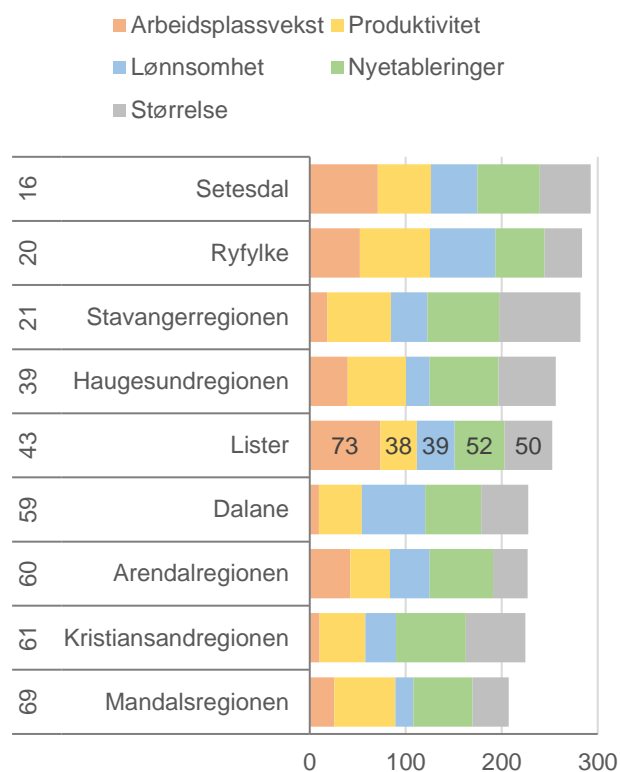
Næringslivsindeksen er som nevnt satt sammen av fem delindeksene: arbeidsplassvekst, produktivitet, lønnsomhet, nyetablering og næringslivets størrelse. Hensikten er å få ett samlet mål for næringsutviklingen.

Hver region har en score for hver av de fem delindeksene. Svakeste region får score 0, mens beste region får score 100. Medianregionen får score på 50.

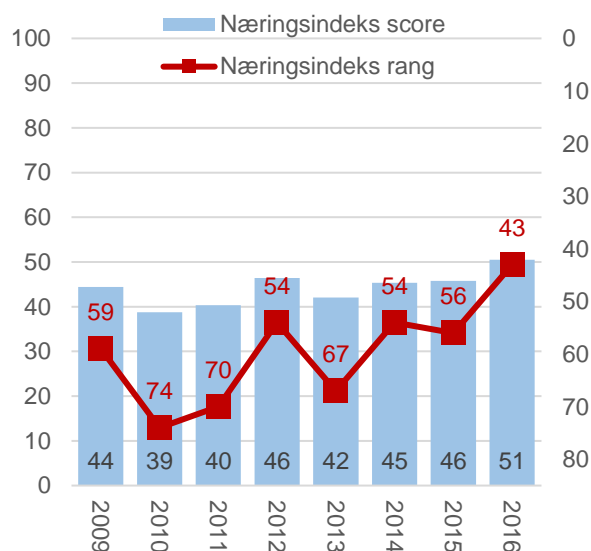
I 2016 ble Oslo beste region på næringsindeksen av alle regionene i landet. Blant regionene i Agder og Rogaland ble Setesdal, kanskje noe overraskende, beste region med en 16. plass av regionene i landet.

Lister ble rangert som nummer 43 av 85 regioner. Det er en rangering ganske lik middels. Høy arbeidsplassvekst trekker plasseringen til Lister opp, mens produktivitet og lønnsomhet i næringslivet var under middels i 2016.

I den nederste figuren ser vi hvordan Lister har gjort det på næringslivsindeksen siden 2009. Lister har gjort det svakere enn middels på næringslivsindeksen i alle årene, men har hatt framgang. Rangeringen i 2016 er den beste Lister har hatt i de åtte siste årene.

Figur 52: Score på delindeksene i næringslivsindeksen i 2016. Tallet til venstre angir rangering blant de 85 regionene i Norge.

Figur 53: Listers gjennomsnittsscore på næringslivsindeksen og rangering.